

Archeologienota

Hekelgem (Affligem) – Diepestraat

Liesbeth Claessens, Ruth Ferket en Natasja Reyns

Temse
2019

Colofon

Rapporten van het archeologisch onderzoeksbureau All-Archeo bvba

Erkend archeoloog: All-Archeo bvba, OE/ERK/Archeoloog/2015/00018

Auteurs: Liesbeth Claessens en Ruth Ferket

All-Archeo bvba
Laagstraat 12
9140 TEMSE

Wettelijk depot nummer
D/2019/12.807/6

© All-Archeo bvba

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever.

All-Archeo bvba aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Inhoudsopgave

1	Inleiding	4
2	Verslag resultaten bureauonderzoek	5
2.1	Administratieve gegevens	5
2.2	Archeologische voorkennis	6
2.3	Onderzoeksopdracht	9
2.3.1	Vraagstelling en randvoorwaarden	9
2.3.2	Beschrijving geplande werken	9
2.3.3	Werkwijze	15
2.4	Assessmentrapport	15
2.4.1	Landschappelijke ligging van het onderzochte gebied	15
2.4.2	Historische beschrijving van het onderzochte gebied	22
2.4.3	Het onderzochte gebied in zijn archeologisch kader	27
2.4.4	Interpretatie van het onderzochte gebied en synthese	31
2.4.5	Afweging noodzaak verder vooronderzoek	32
3	Samenvatting	34
4	Bibliografie	35
4.1	Publicaties	35
4.2	Websites	35
5	Bijlagen	36
5.1	Archeologische periodes	36

1 Inleiding

Deze archeologienota werd opgemaakt naar aanleiding van de aanvraag van een omgevingsvergunning waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 1000 m² of meer beslaat, de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de vergunning betrekking heeft 3000 m² of meer bedraagt en waarbij de percelen helemaal buiten de archeologische zones liggen, opgenomen in de vastgestelde inventaris van archeologische zones,¹ zoals bepaald in artikel 5.4.1 van het Onroerendergoeddecreet van 12 juli 2013. Het onderzoeksgebied valt niet binnen een beschermde archeologische site, noch binnen een gebied waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt.²

Alle coördinaten die weergegeven worden, zijn uitgedrukt in Lambert 72, tenzij anders vermeld.

De uitvoering van vooronderzoek zonder ingreep in de bodem gaat steeds de uitvoering van vooronderzoek met ingreep in de bodem vooraf. Het doel van een archeologisch vooronderzoek wordt immers met een minimum aan destructie van het archeologisch erfgoed bereikt.

¹ <https://geo.onroenderfgoed.be>

² <https://geo.onroenderfgoed.be>

2 Verslag resultaten bureauonderzoek

Het doel van de archeologische bureaustudie is de aanwezigheid, aard en bewaringsomstandigheden van de archeologische monumenten te kunnen inschatten, de landschappelijke opbouw van het gebied te kennen, om de impact van de werken op het aanwezige archeologische erfgoed in te schatten en daaruit concrete aanbevelingen te formuleren voor de verdere prospectiestrategie.

2.1 Administratieve gegevens

Projectcode: 2019A198

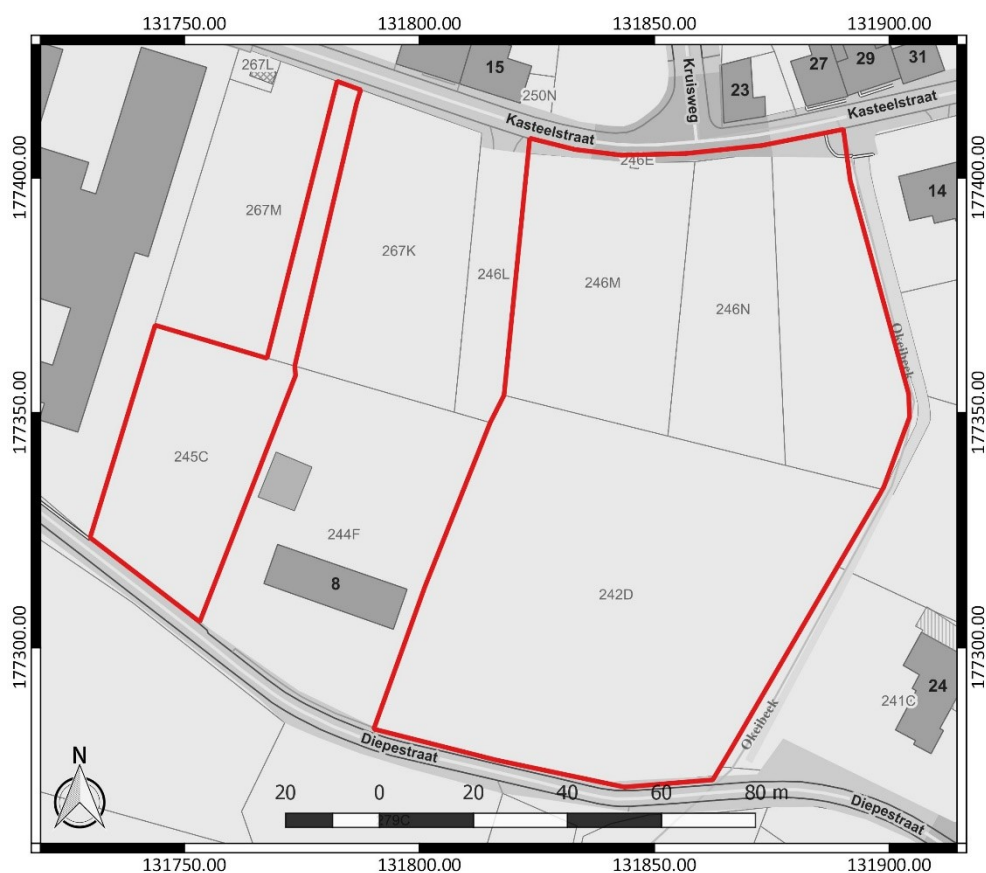
Erkend archeoloog: All-Archeo bvba, OE/ERK/Archeoloog/2015/00018

Locatie (provincie, gemeente, deelgemeente, adres, toponiem): Vlaams-Brabant, Affligem, Hekelgem, Diepestraat, Diepestraat

Bounding box x/y Lambert 72 coördinaten:

- 131890, 177410
- 131862, 177272
- 131730, 177323
- 131782, 177420

Kadastraal plan:

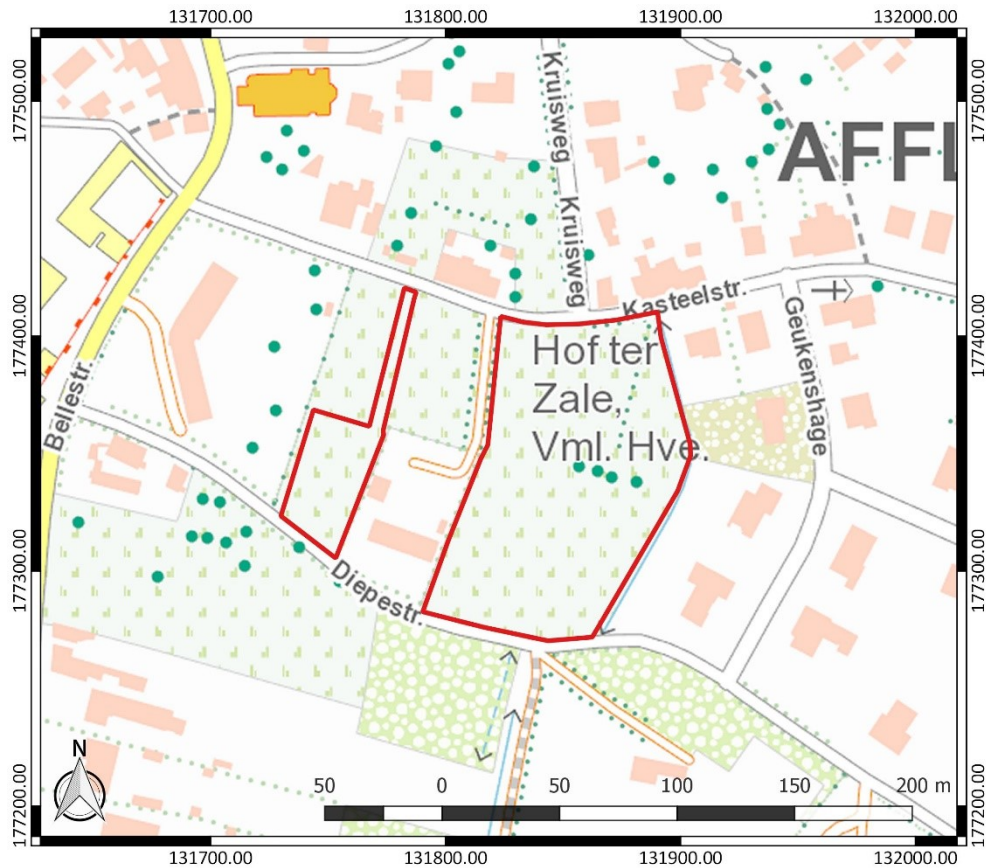

Figuur 1: Kadasterplan met aanduiding van het onderzoeksgebied in rood (www.geopunt.be)

Kadastrale percelen: Affligem, Afdeling 1 (Hekelgem), sectie C, nummers 242d, 245c, 246e, 246m, 246n, 246p en 267m

Oppervlakte onderzoeksgebied: ca. 12613 m²

Topografische kaart:

Figuur 2: Topografische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (<https://www.dov.vlaanderen.be>)

Begin- en einddatum uitvoering onderzoek: 18/01/2019 – 19/01/2019

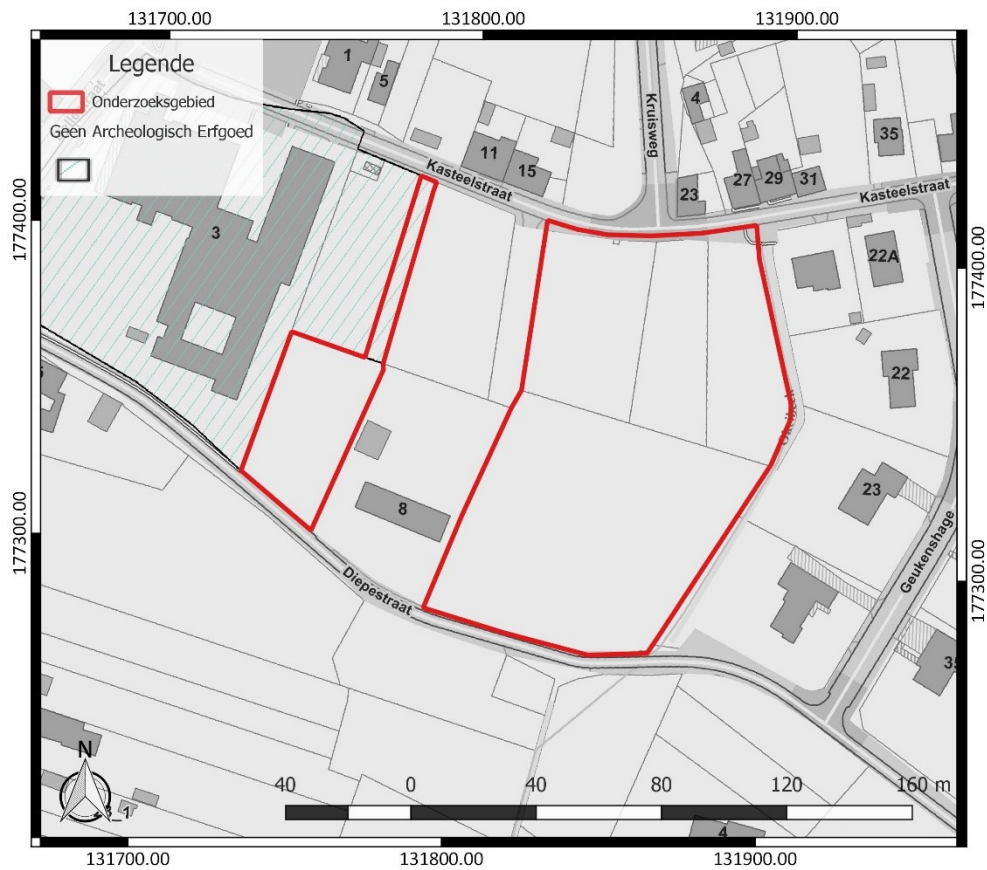
Relevante termen uit de thesauri bij de Inventaris Onroerend Erfgoed: bureauonderzoek, steentijd, bronstijd, Romeinse tijd, middeleeuwen, nieuwe tijd, nieuwste tijd, akkerland, grasland

Verstoorde zones: er zijn geen gekende verstoorde zones.

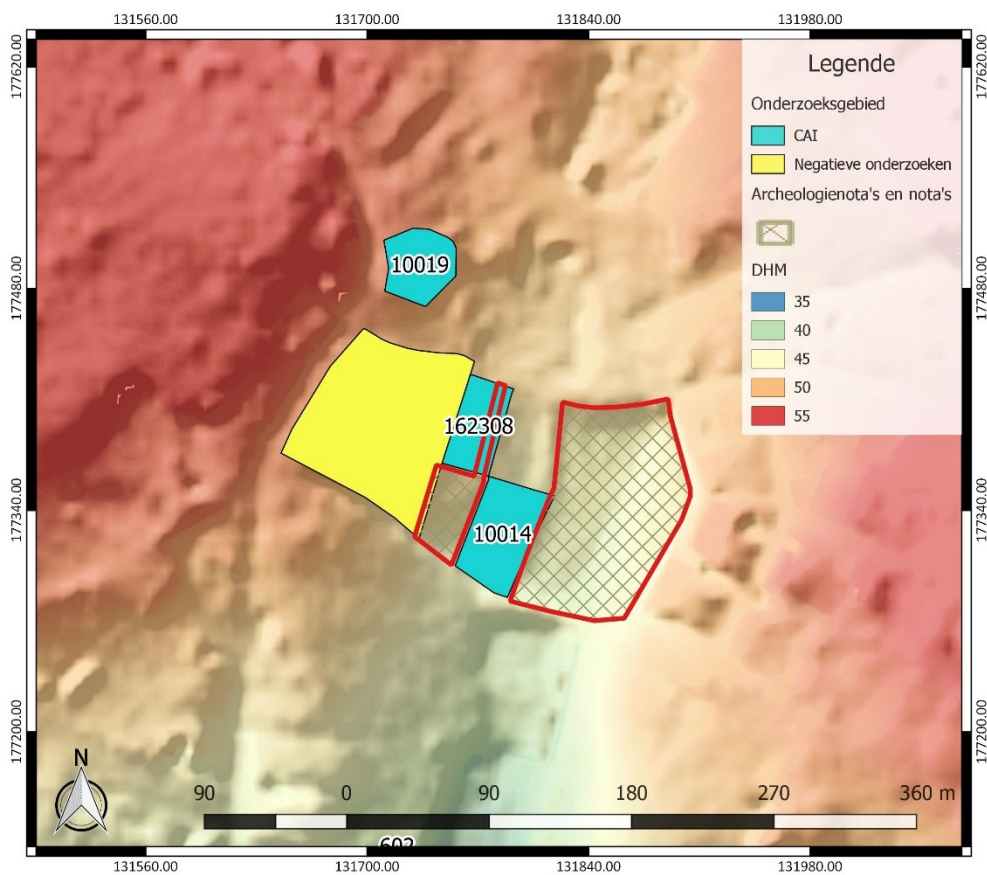
2.2 Archeologische voorkennis

Eerder werd reeds een archeologienota opgesteld, waarvan het onderzoeksgebied het grootste deel van het huidige onderzoeksgebied beslaat.³ Recent werd echter een nieuwe ontsluitingsweg toegevoegd aan het ontwerpplan in het noordwesten van het onderzoeksgebied. Omwille van de uitbreiding van de zone waar werken gepland worden in het kader van de vergunningsaanvraag, was de opmaak van een nieuwe archeologienota nodig.

³ Claessens/Ferket 2018

Figuur 3: Situering van het onderzoeksgebied ten opzichte van de GGA, weergegeven op het GRB (www.geopunt.be)

Figuur 4: Detailkaart Centrale Archeologische Inventaris met aanduiding van het onderzoeksgebied (<https://geo.onroerenderfgoed.be/>), weergegeven op het DTM 1 m en Hillshade DHM 5 m

Figuur 5: Allesporenkaart van de opgraving aan de Bellestraat. Volmiddeleeuwse sporen (groen en paars), recente sporen (donkerblauw), negatieve sporen (rood), verstoringen (grijs) en de locatie van profiel 3 uit het vooronderzoek (rode ster). (Studiebureau Archeologie, Vander Ginst/Smeets 2015, 19)

De nieuwe ontsluitingsweg in het noordwesten van het onderzoeksgebied bevindt zich in een zone waar geen archeologisch erfgoed (GGA) meer te verwachten is. Dit komt omdat op het terrein ter hoogte van de nieuwe ontsluitingsweg in het verleden reeds archeologisch onderzoek uitgevoerd is. Ter hoogte van de Bellestraat 3 (CAI ID 162308) werden resten uit de volle middeleeuwen gevonden. Het betreft sporen van een houtbouw, meer bepaald paalkuilen. Bij een opgraving in 2014 bleek dat sommige paalkuilen op lijn met elkaar stonden, maar er konden geen duidelijke gebouwplattegronden in worden herkend. Wel werden er scherven aangetroffen van onder andere een kogelpot en een wandscherf met radstempleversiering, die de sporen dateren in de volle middeleeuwen (10de-13de eeuw). Daarnaast zijn er ook enkele greppels die langs de sporenclusters

liepen met de topografie mee, alsook twee parallelle kleinere greppeltjes die haaks op de topografie georiënteerd waren. Deze laatste kunnen geïnterpreteerd worden als erosiegeultjes. Over de sporen lag een dik pak colluvium (ca. 40-65 cm) uit de late middeleeuwen. Centraal binnen het onderzoeksgebied (werkput 3, Figuur 5) gaat de laag colluvium echter nog dieper (ca. 80-90 cm, tot plaatselijk 2,20 m), en wordt deze zone als vulling van een mogelijke ontginningskuil geïnterpreteerd. Hierdoor zijn er echter geen oudere sporen meer aanwezig ter hoogte van de ontginningszone. Door het aanwezige diepe colluvium in het westen en door de perceelsgrens van het onderzoeksgebied in het oosten, is slechts een klein deel van de volmiddeleeuwse bewoningskern aangesneden. Mogelijk strekten de resten zich nog verder uit buiten het onderzoeksgebied. Verder werd op het terrein ook een zeer grote kuil met veel houtskool en bakstenen uit de 18de eeuw (terminus post quem) aangetroffen. Mogelijk is het spoor afkomstig van een gebouw dat op de zogenaamde Ferrariskaart is weergegeven.⁴

2.3 Onderzoeksopdracht

2.3.1 Vraagstelling en randvoorwaarden

Naar aanleiding van de geplande werken ter hoogte van het onderzoeksterrein werd een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd. Hierbij staat de vraag centraal wat de impact zal zijn van de geplande werken op het archeologisch bodemarchief. Op basis daarvan wordt een afweging gemaakt of verder archeologisch onderzoek met ingreep in de bodem nodig is.

Volgende onderzoeksvragen worden behandeld:

- Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologisch potentieel van het terrein?
- Wat is de landschapshistoriek en de gebruiksevolutie van het terrein?
- Wat is de impact van de geplande werken?

Randvoorwaarden: er zijn geen randvoorwaarden van toepassing.

2.3.2 Beschrijving geplande werken

Op het terrein wordt de bouw van 43 assistentiewoningen voorzien (Figuur 6). Daarvoor worden wellicht enkele aanwezige bomen gekapt. Het onderzoeksgebied bestaat uit twee terreinen. De woningen worden opgetrokken ter hoogte van het grootste en oostelijk gelegen terrein. In het oosten en het westen van dit terrein is een zone voor wegenis voorzien. In het noorden komt een hoofdtoegang en een parking langs de Kasteelstraat. Ook in het zuiden, langs de Diepestraat, komt er een toegang. Binnen de zone die door de wegenis en toegangswegen wordt afgebakend, worden de assistentiewoningen gebouwd. Verder worden groenzones, bomen en verhardingen gepland. Het kleinere westelijke perceel zal integraal ingericht worden als parking (Figuur 6), met een ontsluitingsweg naar het noorden toe, die uitgaat op de Kasteelstraat.

De realisatie van de wegenis, groenzones en verhardingen betekent een verstoring tot een diepte van circa 50 cm onder het huidige maaiveld. De realisatie van de assistentiewoningen betekent eveneens een verstoring tot een diepte van circa 50 cm onder het huidige maaiveld. De nieuwe assistentiewoningen langs de Kasteelstraat en centraal in het onderzoeksgebied worden niet onderkelderd. Het bouwblok ter hoogte van de Diepestraat wordt wel onderkelderd voor een ondergrondse parking, met een gemiddelde verstoring van ca. 2 m onder het maaiveld. Ook zijn er indirecte factoren zoals compactie bij de werfingrepen, die een invloed op het aanwezige bodemarchief hebben.

⁴ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 162308, Bellestraat 3 (geraadpleegd op 24 april 2018)
Vander Ginst/Smeets 2015, 15-30

Figuur 6: Inplantingsplan (A2S-Architecten)

BELANGRIJKE OPMERKING: de maten die op deze plannen voorkomen, werden door het architectenbureau ter plaatse opgemeten en verder naderhand gecontroleerd. De aanneemer wordt verzocht deze maatneming ter plaatse te controleren vooraleer tot uitvoering over te gaan. Indien zou blijken dat er leegheidsruimtes, onvolkomen gegevens of onnauwkeurigheden voorkomen, dan moet er overwogen worden tot uitvoering over te gaan. Indien contact opgenomen wordt met de architect of zijn afgevaardigde, in elk geval zullen geen afwijkingen gesteld worden waarvan geen verslag werd opgesteld.

INDEX	DATUM	WISDING
a	-	-
b	-	-
c	-	-
d	-	-
e	-	-
f	-	-
g	-	-
h	-	-
i	-	-
j	-	-

DIEPESTRAAT-KASTEELSTRAAT
AFFLIGEM
AFD.1 - SEC. C - NRS: 245c, 242d, 246m, 246n, 246p

WOENST
KERKSTRAAT 27
1742 TERNUAT
0471 55 66 27
LUKASV@PEILER.BE

A2S-ARCHITECTEN
BRUSSELSTRAAT 189
1702 GROET-BUIGARDEN
T+32 2 310 00 69
INFO@A2S-ARCHITECTEN.BE

BOUWPLAATS

BOUWHEER

ARCHITECT

A2S ARCHITECTEN

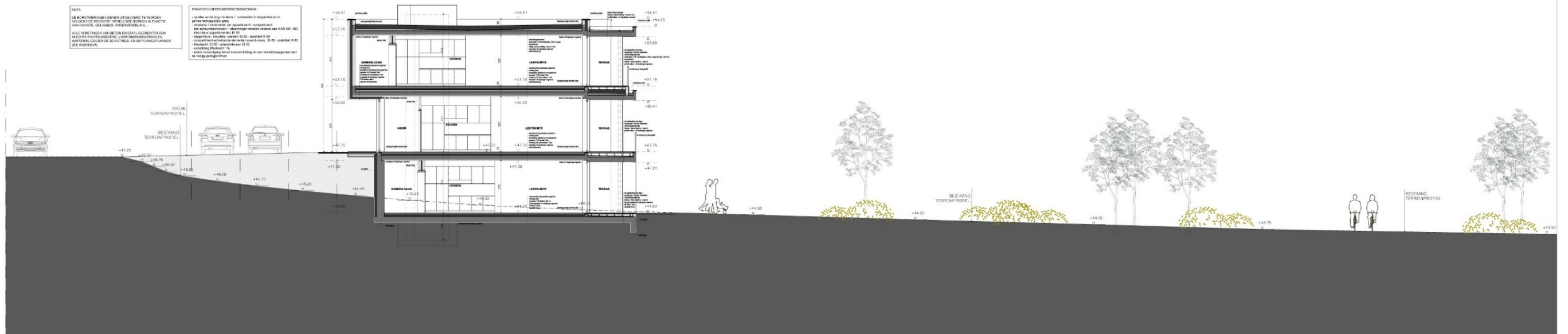
BOUWAANVRAAG
HET BOUWEN VAN 17 ASSISTENTIEWONINGEN
26 ASSISTENTIEFLATS MET GEMEENSCHAPPELIJKE
RUIMTE EN DAGVERZORGINGSCENTRUM

TERREINPROFIEL

08.05.18
VERDOODT

1:200

Figuur 7: Terreinprofiel oostelijk perceel van noord naar zuid (A2S-Architecten)

BELANGRIJKE OPMERKING: de mensen die op deze plannen voorkomen, werden door het architectenbureau ter plaatse opgenomen en verder rekendkundig ontwikkeld. De samenreuter vondt verondersteld deze maatvoering ter plaatse te controleren vooraleer tot uitvoering over te gaan. Indien zou blijken dat er tegenstrijdigheden, onvolkomen gegevens of onjuiste data voorkomen, dan moet er onverwijld en vooraleer tot uitvoering over te gaan- contact opgenomen worden met de architect of zijn afgevaardigde. In elk geval zullen geen afwijkingen gemaakt worden naheen geen verslag werd opgemaakt.

INDEX	DATUM	WUZIGING
a	12	12
b	12	12
c	12	12
d	12	12
e	12	12
f	12	12
g	12	12
h	12	12
i	12	12
j	12	12

DIEPESTRAAT-KASTEELSTRAAT
AFFLIGEM
AFD.1 - SEC. C - NR'S: 245c, 242d, 246m, 246n, 246p

BOUWPLAATS

WOENST
KERKSTRAAT 27
1742 TERNAT
0471 56 66 57
LUKASV@PEILER.BE

BOUWHEER

A2S-ARCHITECTEN
BRUSSELSTRAAT 199
1702 GROOT-BIJGAARDEN
T +32 2 310 00 99
INFO@A2S-ARCHITECTEN.BE

ARCHITECT

A2S ARCHITECTEN

BOUWAANVRAAG

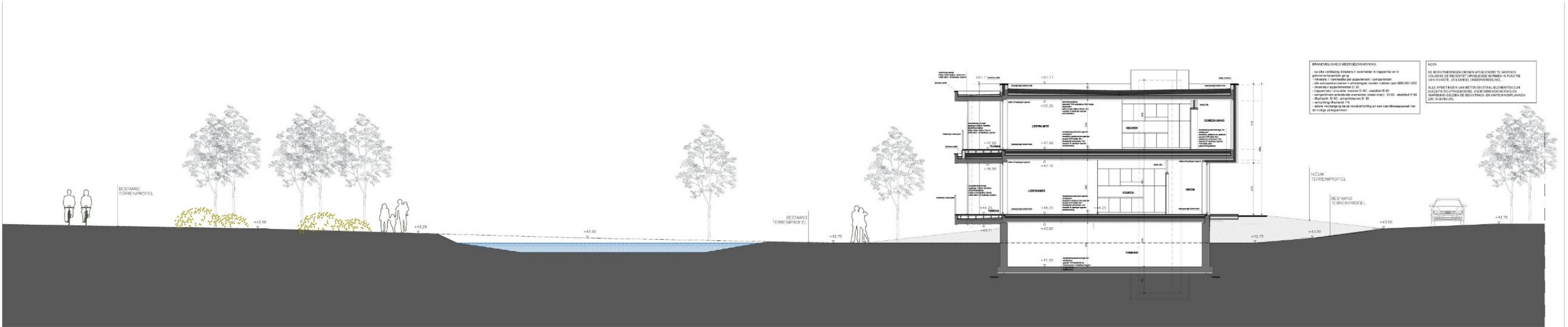
HET BOUWEN VAN 17 ASSISTENTIEWONINGEN
26 ASSISTENTIEFLATS MET GEMEENSCHAPPELIJKE
RUIMTE EN DAGVERZORGINGSCENTRUM

SNEDE KASTEELSTRAAT

1:100

08.05.18
VERDOODT

Figuur 8: Snede Kasteelstraat van noord naar zuid (A2S-Architecten)

BELANGRIJKE OPMERKING: de maten die op deze plannen voorkomen, werden door het architectenbureau ter plaatse opgenomen en verder reikend ontwikkeld. De aannemer wordt verzocht deze maten te controleren vooraleer tot uitvoering over te gaan. Indien zou blijken dat er tegenstrijdigheden, onvolkomen gegevens of onnauwkeurige data voorkomen, dan moet er overtuigd en vooraleer tot uitvoering over te gaan contact opgenomen worden met de architect of zijn afgevaardigde. In elk geval zullen geen afwijkingen geduld worden waarvan geen verslag werd opgesteld.

INDEX	DATUM	WIJZIGING
a	-	-
b	-	-
c	-	-
d	-	-
e	-	-
f	-	-
g	-	-
h	-	-
i	-	-
j	-	-

DIEPESTRAAT-KASTEELSTRAAT
AFFLIGEM
AFD.1 - SEC. C - NR'S: 245c, 242d, 246m, 246n, 246p

WOENST
KERKSTRAAT 27
1742 TERNAAT
0471 56 66 57
LUKASV@PEILER.BE

A2S-ARCHITECTEN
BRUSSELSTRAAT 199
1702 GROOT-BIJGAARDEN
T +32 2 310 00 99
INFO@A2S-ARCHITECTEN.BE

BOUWPLAATS

BOUWHEER

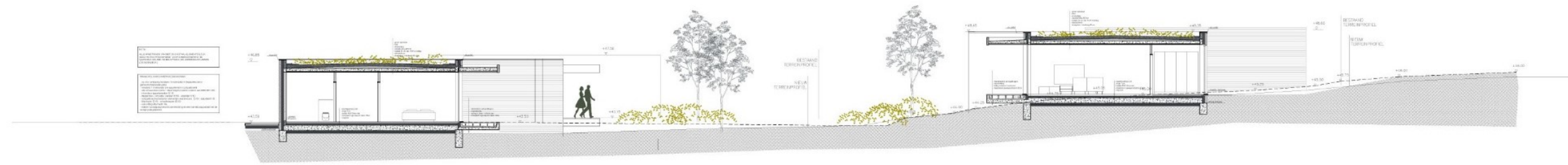
ARCHITECT

 BOUWAANVRAAG
HET BOUWEN VAN 17 ASSISTENTIEWONINGEN
26 ASSISTENTIEFLATS MET GEMEENSCHAPPELIJKE
RUIMTE EN DAGVERZORGINGSCENTRUM

SNEDE DIEPESTRAAT 1:100

08.05.18
VERDOODT

Figuur 9: Snede Diepestraat van noord naar zuid (A2S-Architecten)

BELANGRIJKE OPMERKING: die maten die op deze plannen voorkomen, werden door het architectenbureau ter plaatse opgemeten en verder naderhandig getoetst. De aannemer wordt verzocht deze metkeuring ter plaatse te controleren vooraf bij uitvoering over te gaan. Indien zijn blijkt dat er tegenstrijdigheden, onvolkomen gegevens of onnauwkeurige data voorkomen, dan moet er onmiddellijk een voorstel bij uitvoering overlegan-contact opgenomen worden met de architect of zijn afgevaardigde. In elk geval zullen geen afwijkingen worden waargenomen indien verslag werd opgesteld.

DIEPESTRAAT-KASTEELSTRAAT
AFFUGEM
AFD.1-1- SEC. C - NR'S: 245c, 242d, 246m, 248n, 249p

WOENST
KERKSTRAAT 27
1742 TERNAT
0471 56 66 57
LUKASV@PEILER.BE

BOUWPLAATS

WOENST
KERKSTRAAT 27
1742 TERNAT
0471 56 66 57
LUKASV@PEILER.BE

BOUWHEER

A2S-ARCHITECTEN
BRUSSELSTRAAT 199
1702 GROOT-BUGAARDEN
T +32 2 310 00 99
INFO@A2S-ARCHITECTEN.BE

ARCHITECT

A2S ARCHITECTEN

BOUWAANVRAAG

**HET BOUWEN VAN 17 ASSISTENTIEWONINGEN
26 ASSISTENTIEFLATS MET GEMEENSCHAPPELIJKE
RUIMTE EN DAGVERZORGINGSCENTRUM**

SNEDE WONINGEN

1:10C

08.05.18
VERDOODT

PRODUCED BY AN AUTODESK EDUCATIONAL PRODUCT

Figuur 10: Snede woningen van west naar oost (A2S-Architecten)

2.3.3 Werkwijze

Het bureauonderzoek heeft betrekking op een zone die gekenmerkt wordt door een lage densiteit aan bebouwing in het verleden. Daarom wordt bijzondere aandacht besteed aan de landschappelijke opbouw en het landgebruik van het gebied.

Voor het bureauonderzoek zijn de aardkundige gegevens online opgezocht via www.dov.vlaanderen en www.geopunt.be. De geomorfologische kaart en de bodemerosiekaart zijn niet beschikbaar voor het onderzoeksgebied. Het historisch kaartmateriaal is georeferereerd geraadpleegd op www.geopunt.be.

Het belangrijkste beschikbare historisch kaartmateriaal werd geraadpleegd om de gebruiksgeschiedenis van het onderzoeksgebied van de laatste eeuwen zo goed mogelijk te kennen. Met de Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden (1771-1778), de Atlas der Buurtwegen (1841), de Atlas cadastral parcellaire de la Belgique van Popp (1842-1879) en de Vandermaelenkaart (1846-1854) worden vier momentopnames bekeken, voorafgaand aan de stafkaarten. De informatie afkomstig uit historisch kaartmateriaal kan een impact hebben op de inschatting van de kwaliteit van het eventueel aanwezige oudere bodemarchief. Beschikbare stafkaarten en luchtfoto's van het onderzoeksterrein werden geraadpleegd op www.geopunt.be en op www.cartesius.be. Ze worden enkel weergegeven in voorliggende studie wanneer ze een relevante bijdrage kunnen leveren aan de onderzoeksvragen met betrekking tot de landschapshistoriek, de gebruiksgeschiedenis van het terrein of de evolutie van de historische bebouwing.

In het kader van de vraagstelling rond het archeologisch potentieel van het terrein werden de Centrale Archeologische Inventaris en de landschapsatlas geraadpleegd. De Centrale Archeologische Inventaris is een inventaris van tot nog toe gekende archeologische vindplaatsen. Vanwege het specifieke karakter van het archeologisch erfgoed dat voor ons verborgen zit in de ondergrond, is het onmogelijk om op basis van de Centrale Archeologische Inventaris met zekerheid uitspraken te doen over de aan- of afwezigheid van archeologische sporen.

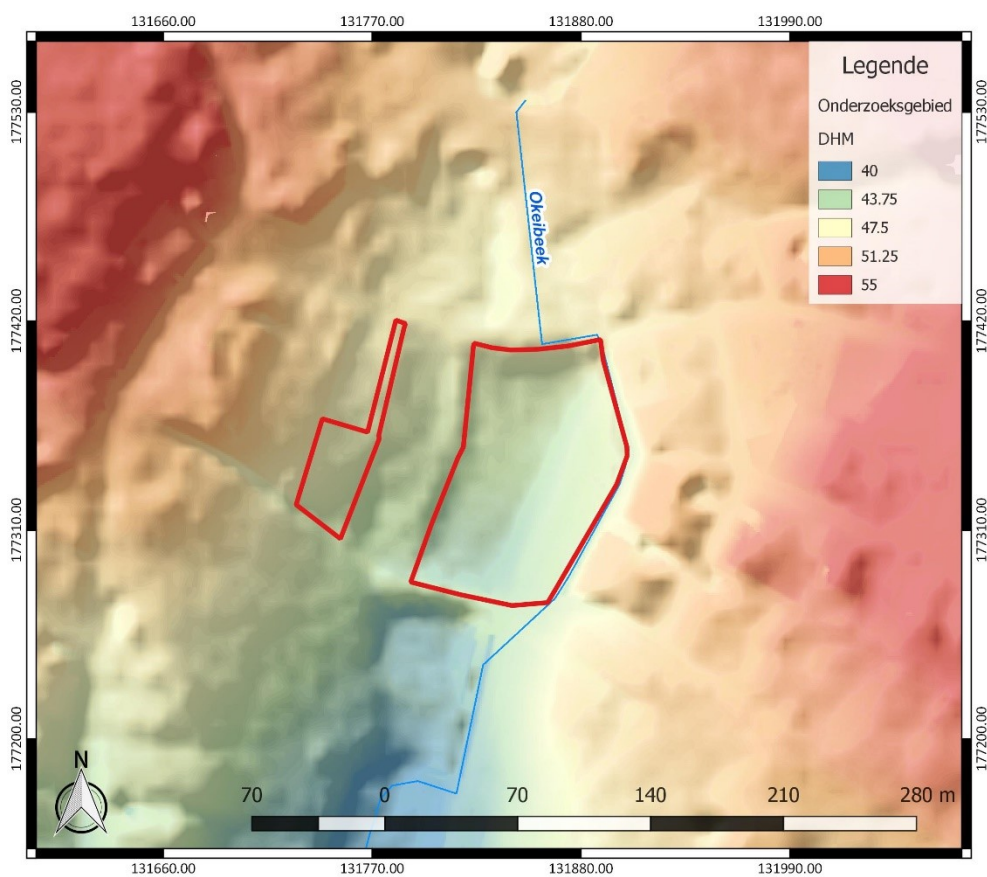
2.4 Assessmentrapport

2.4.1 Landschappelijke ligging van het onderzochte gebied

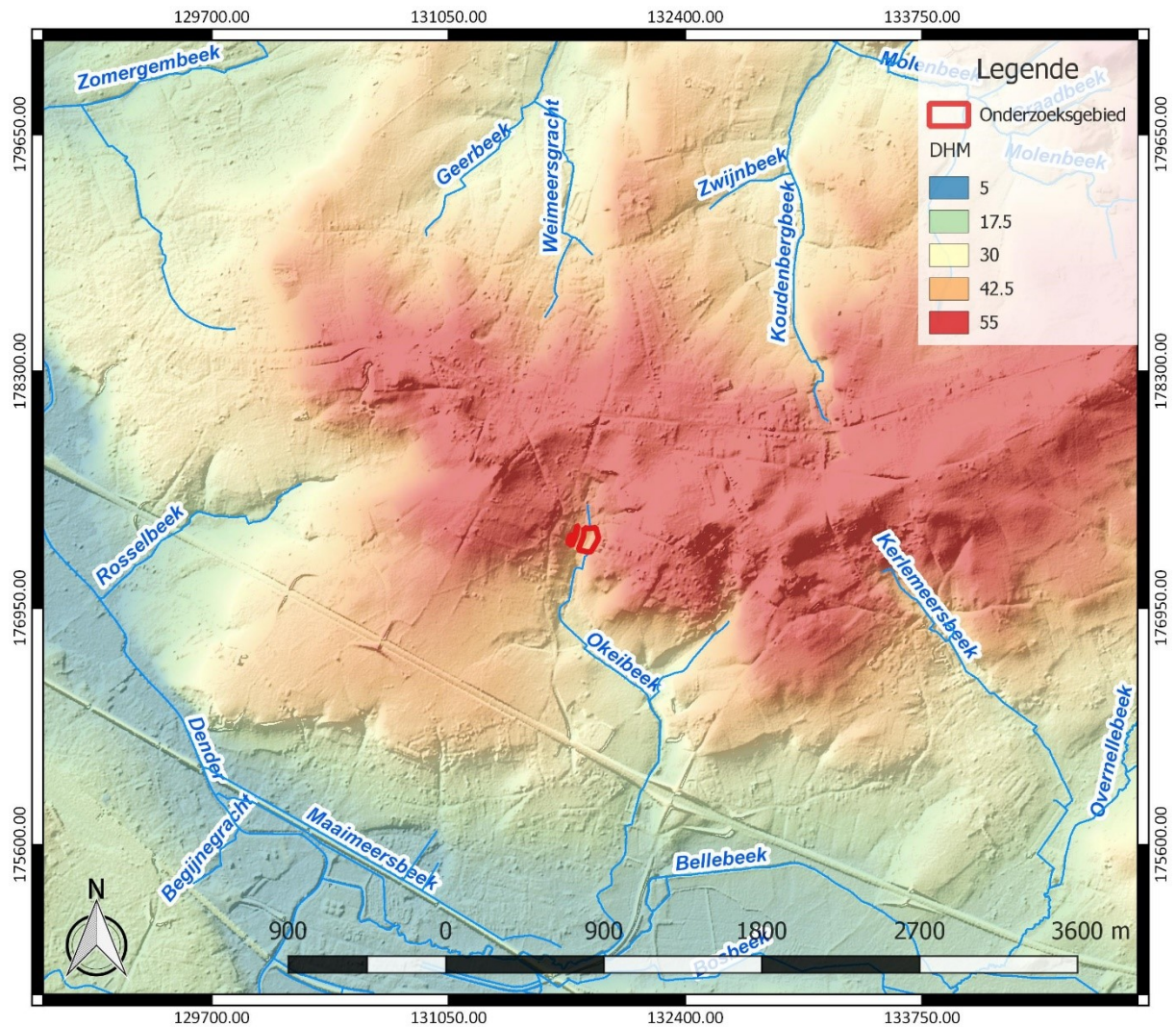
Het onderzoeksgebied is gelegen in het centrum van Hekelgem, tussen de Kasteelstraat in het noorden, de Geukenshage in het oosten, de Diepestraat in het zuiden en de Bellestraat in het westen (Figuur 11). Volgens het gewestplan is het terrein gelegen in gebieden voor gemeenschapsvoorzieningen en openbare nutsvoorzieningen. Hydrografisch behoort het tot het Denderbekken. De Okeibeek stroomt in het oosten langs en ten zuiden van het onderzoeksgebied. Ten noorden stromen de Geerbeek en de Weimeersgracht en ten noordoosten de Zwijnbeek en de Koudenbergbeek. Respectievelijk ten zuidoosten en ten zuidzuidoosten zijn de Kerlemeersbeek en de Bellebeek gesitueerd. Ten zuidwesten treffen we de Maimeersbeek en de Dender. Ten westen loopt de Rosselbeek. Tot slot is de Zomergembeek ten noordwesten van het terrein te vinden (Figuur 13).

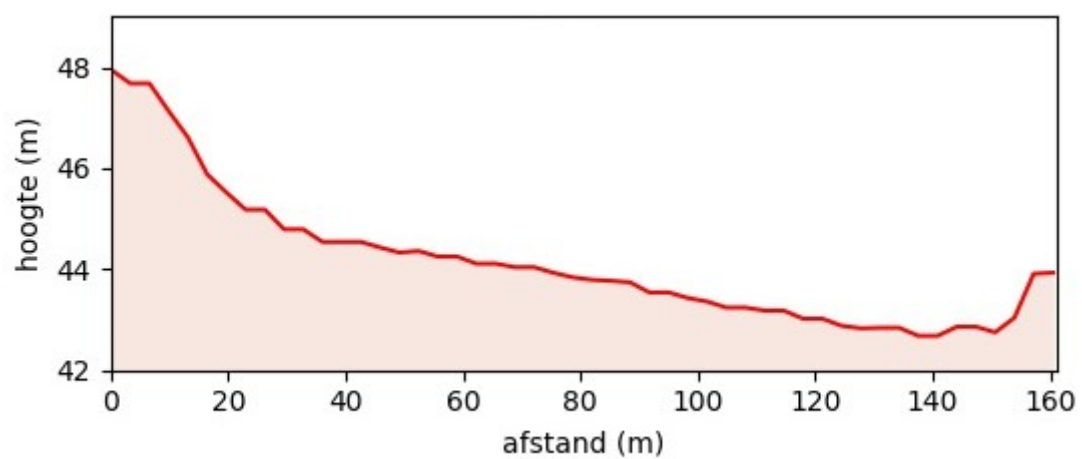
Figuur 11: Luchtfoto van 2018 met aanduiding van het onderzoeksgebied (<https://www.geopunt.be/kaart>)

Figuur 12: Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II, DTM 1 m en Hillshade DHM Vlaanderen I, 5 m, met aanduiding van het onderzoeksgebied

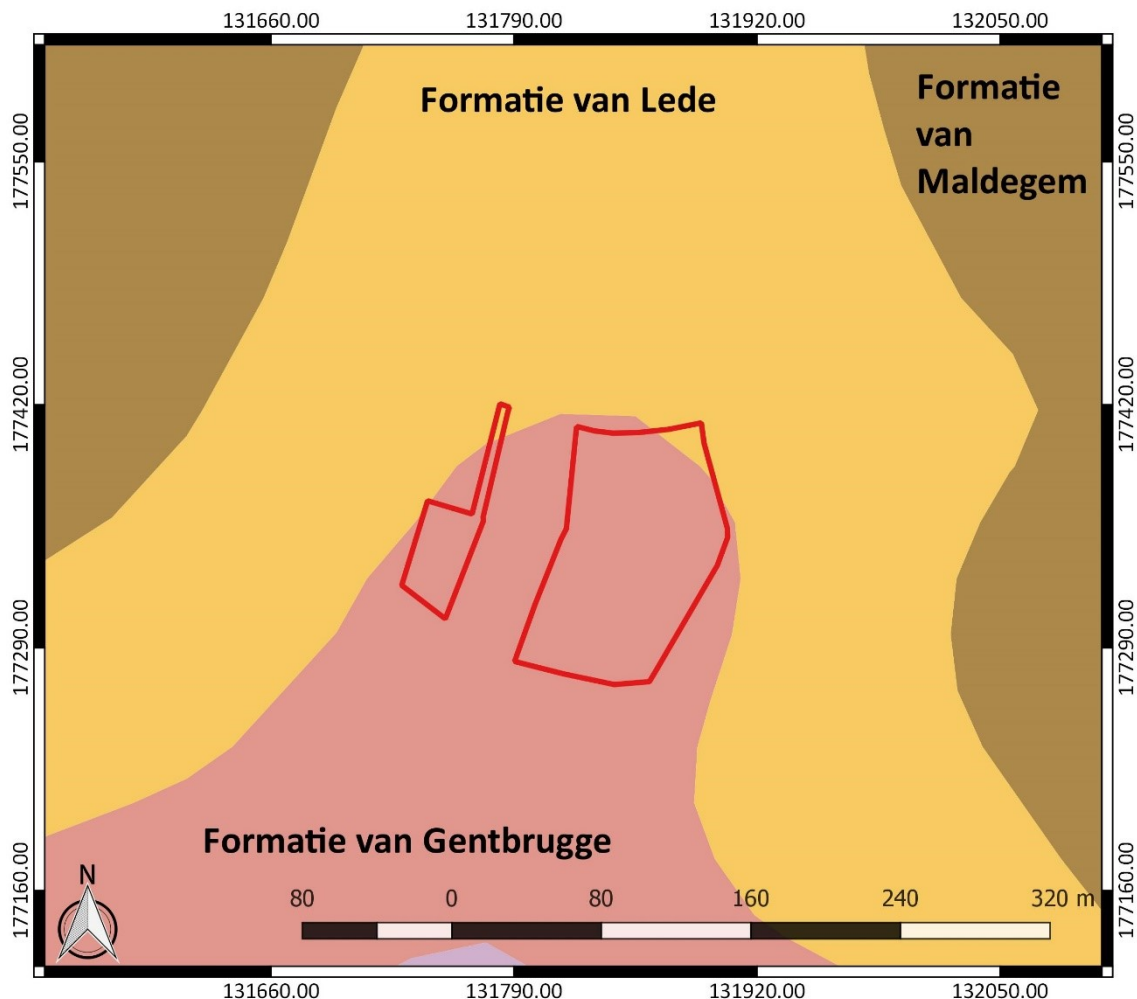

Figuur 13: Hydrografische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied, Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II, DTM 1 m en Hillshade DHM Vlaanderen I, 5 m (<https://www.geopunt.be/kaart>)

Figuur 14: Hoogteverloop van noordnoordoost naar zuidwest over het onderzoeksgebied (www.geopunt.be/kaart)

Geomorfologisch behoort Hekelgem tot het type van de Brabantse glooiingen.⁵ Dit glooiende landschap, aan de linkerflank van de Zennevallei is gekend onder de streeknaam “Pajottenland”. Topografisch situeert het laagst gelegen punt zich in de Dendervallei, op 10 m TAW. De topografie stijgt op lokale en geïsoleerde heuveltoppen.⁶ Het onderzoeksgebied bevindt zich in de lagergelegen insnijding van de Okeibeeck in een oost-west georiënteerde heuvelrug (Figuur 12). Het terrein kent een hoogte van 42,7 tot 48,0 m TAW en helt af in zuidwestelijke richting (Figuur 14).

Figuur 15: Tertiaire geologische ondergrond met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

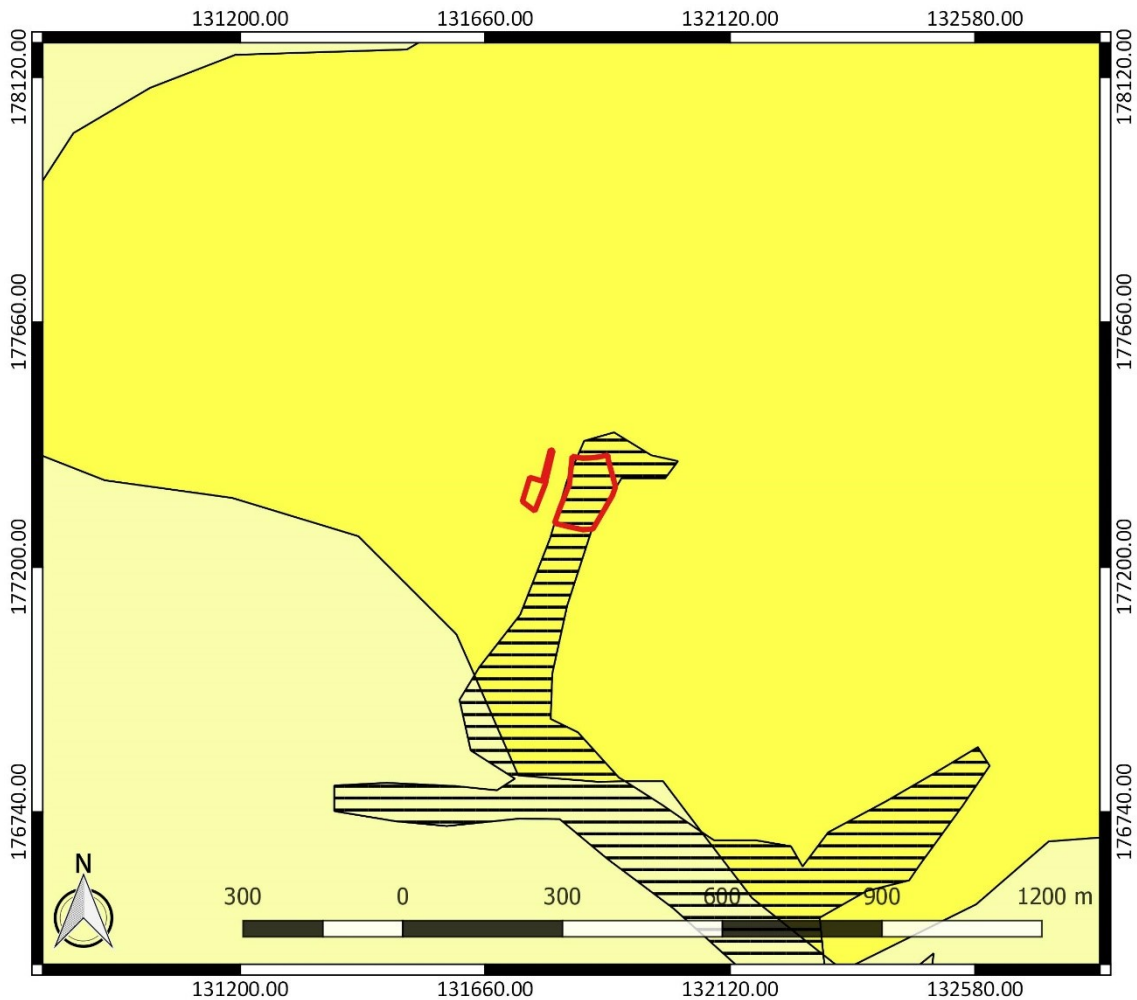
De tertiaire ondergrond (Figuur 15) bestaat uit de Formatie van Gentbrugge. Deze wordt gekenmerkt door grijsgroen fijn zand, dat glauconiethoudend is, en dat overgaat in zandhoudende klei tot donkergrijze klei, met plaatselijk zandsteenbanken (veldsteen). Het noordoosten en het noordwesten van het terrein behoort tot de Formatie van Lede. Deze bestaat uit lichtgrijs fijn zand, dat kalkhoudend, fossielhoudend (*Nummulites variolarius*) en soms glauconiethoudend is en dat soms kalksteenbanken en basisgrind bevat. Ten noordoosten, ten oosten en ten noordwesten van het terrein bevindt zich de Formatie van Maldegem. Deze ondergrond bestaat uit een grijze afwisseling van fijn zand en klei, is glauconiet- en glimmerhoudend en wordt onderaan gekenmerkt door zandhoudende en sterk glauconiethoudende klei.⁷

⁵ Agentschap Onroerend Erfgoed 2017: Arrondissement Halle-Vilvoorde [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/126615> (geraadpleegd op 24 april 2018)

⁶ Schroyen *et al.* 2003, 4

⁷ www.geopunt.be/kaart

De quartairgeologische kaart (Figuur 16) geeft aan dat in het onderzoeksgebied eolische afzettingen van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen) en mogelijk Vroeg-Holoceen voorkomen, en/of hellingafzettingen van het Quartair. Ter hoogte van het oostelijke terrein bevinden zich hieronder oudere fluviatiele afzettingen van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen) en erboven jongere fluviatiele afzettingen van het Holoceen en mogelijk Tardiglaciaal (Laat-Weichseliaan). Deze zijn op de kaart gearceerd weergegeven en volgen het verloop van de Okeibeek.⁸

Figuur 16: Quartairgeologische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

⁸ www.geopunt.be/kaart

2

ELPw en/of HQ

ELPw Eolische afzettingen (zand tot silt) van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen), mogelijk Vroeg-Holoceen; zand tot zandleem in het noordelijke en centrale gedeelte van Vlaanderen; silt (loess) in het zuidelijke gedeelte van Vlaanderen.

HQ Hellingsafzettingen van het Quartair.

1

ELPw en/of HQ

ELPw Eolische afzettingen (zand tot silt) van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen), mogelijk Vroeg-Holoceen; zand tot zandleem in het noordelijke en het centrale gedeelte van Vlaanderen; silt (loess) in het zuidelijke gedeelte van Vlaanderen.

HQ Hellingsafzettingen van het Quartair.

2a

FH
ELPw en/of HQ
FLPw

□ De karteereenheid is mogelijk aanwezig.

FH Fluviale afzettingen (organochemisch en perimariën inclusie), afzettingen van het Holoceen en mogelijk Tardiglaciaal (Laat-Weichseliaan).

□ **ELPw** Eolische afzettingen (zand tot silt) van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen), mogelijk Vroeg-Holoceen; zand tot zandleem in het noordelijke en centrale gedeelte van Vlaanderen; silt (loess) in het zuidelijke gedeelte van Vlaanderen.

HQ Hellingsafzettingen van het Quartair.

FLPw Fluviale afzettingen van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen).

1a

FH
ELPw en/of HQ
FLPw

* De karteereenheid is mogelijk afwezig.

□ De karteereenheid is mogelijk aanwezig.

FH Fluviale afzettingen (organochemisch en perimariën inclusie), afzettingen van het Holoceen en mogelijk Tardiglaciaal (Laat-Weichseliaan).

□ **ELPw** Eolische afzettingen (zand tot silt) van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen), mogelijk Vroeg-Holoceen; zand tot zandleem in het noordelijke en centrale gedeelte van Vlaanderen; silt (loess) in het zuidelijke gedeelte van Vlaanderen.

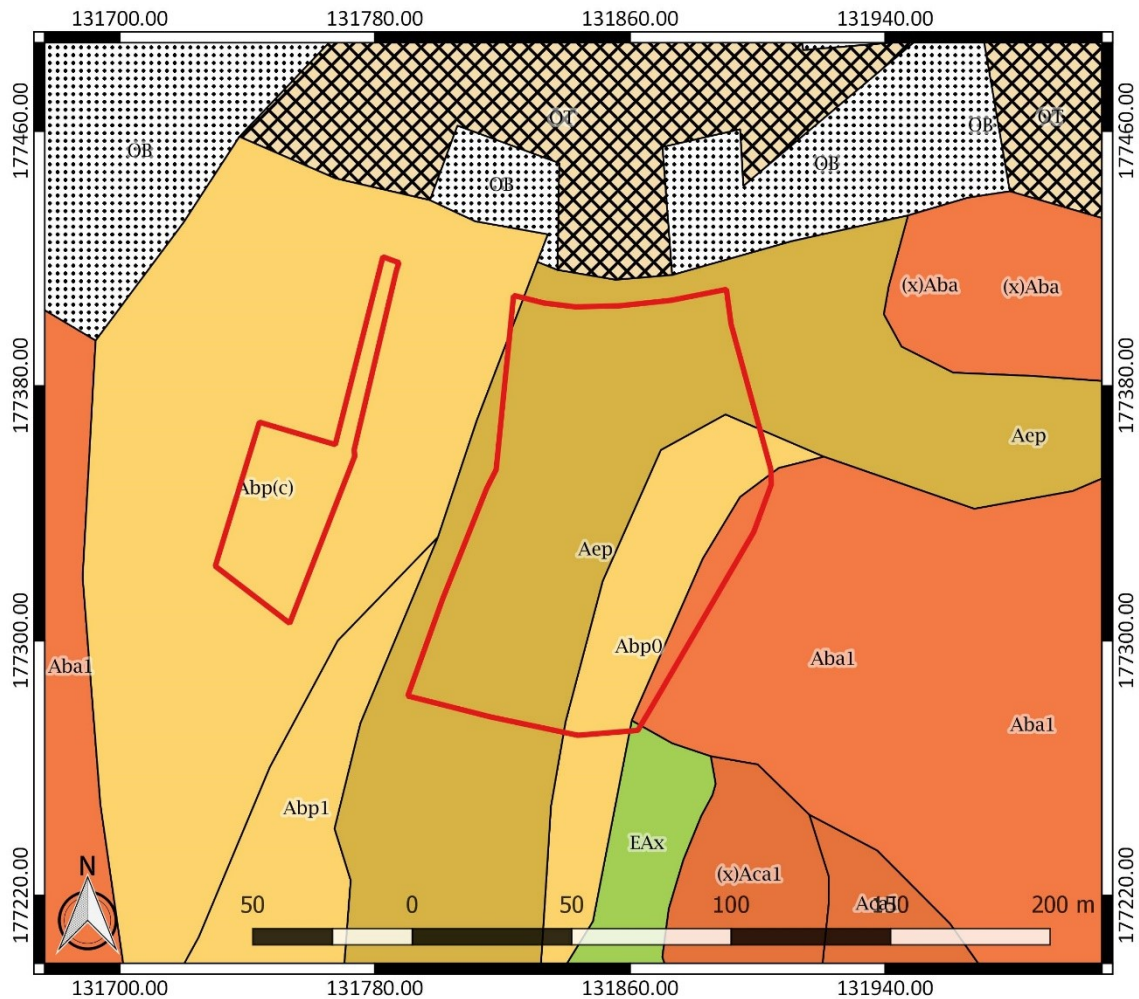
HQ Hellingsafzettingen van het Quartair.

FLPw Fluviale afzettingen van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen).

Figuur 17: Legende bij de quartairgeologische kaart (www.geopunt.be)

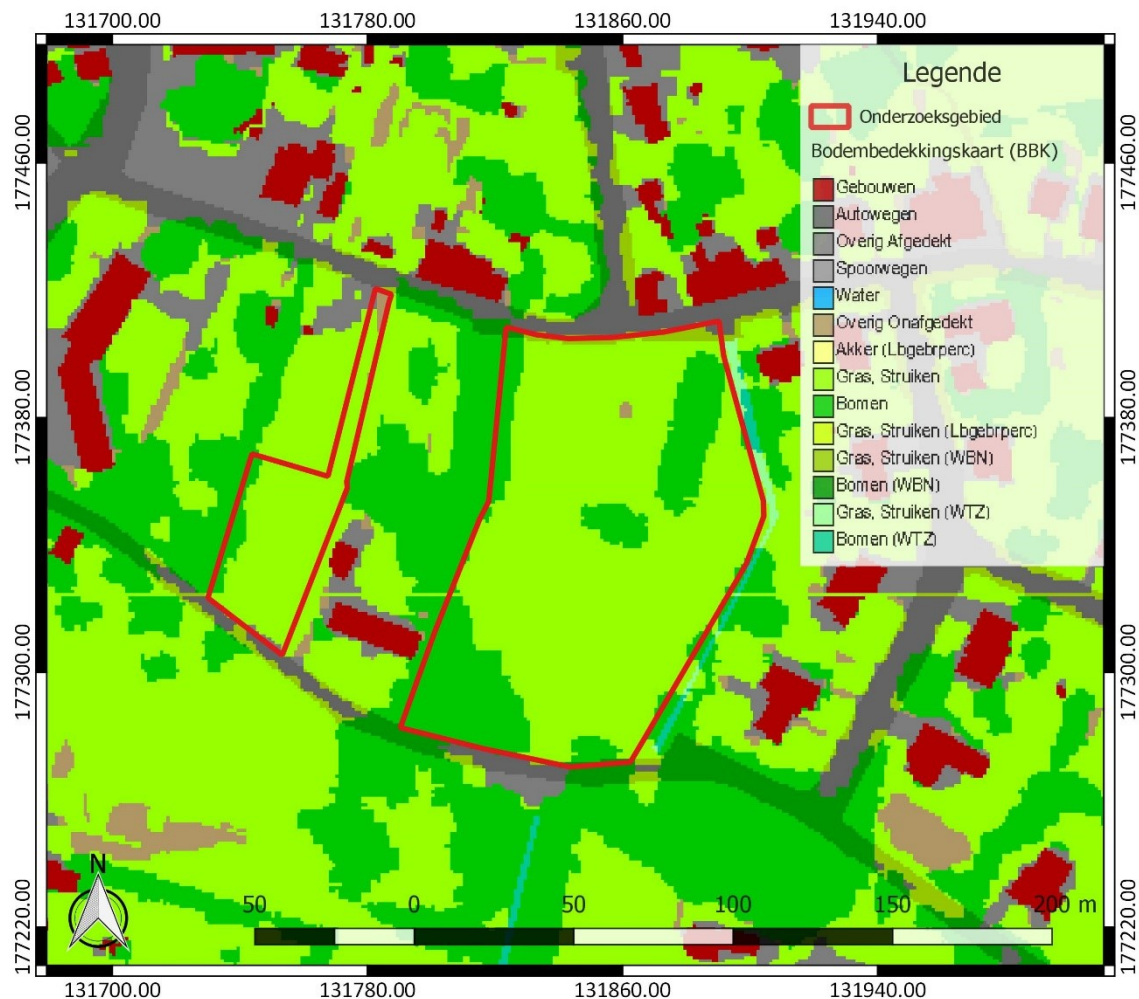
De bodemkaart (Figuur 18) toont dat in het grootste deel van het oostelijke terrein een natte leembodem zonder profiel (Aep) te verwachten is. In het oosten van dit terrein wordt een droge leembodem zonder profiel, met een lemig dek van meer dan 125 cm (Abp0) en een droge leembodem met textuur B horizont, met een dunne A horizont van minder dan 40 cm (Aba1) weergegeven.⁹ In het uiterste zuidoosten treffen we een niet- tot matig gleyige kleibodem met onbepaald profiel (EAX). In het uiterste noordwesten van het grootste terrein en in het westelijke terrein geeft de bodemkaart een droge leembodem zonder profiel aan, met een bedolven textuur B horizont op minder dan 80 cm diepte (Abp(c)).

⁹ Louis 1957, 33-34, 55

Figuur 18: Bodemkaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Het onderzoeksgebied wordt volgens de bodemgebruiksaanneke kaart ingenomen door gras, struiken en bomen (Figuur 19). Dit beeld komt overeen met het beeld dat we zien op een recente luchtfoto (Figuur 11), behalve dat het noordwesten van het onderzoeksgebied vandaag de dag verhard is.

Figuur 19: Bodemgebruikskarta met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

2.4.2 Historische beschrijving van het onderzochte gebied

Hekelgem situeerde zich in het verleden in een belangrijk grensgebied tussen het hertogdom Brabant en het graafschap Vlaanderen. Deze grenspositie gaf aanleiding tot een reeks oorlogsfeiten, veldslagen, belegeringen, innamen en de bouw van defensieburchten in de omgeving. Ook werden belangrijke stichtingen, zoals de abdij van Affligem, begunstigd vanuit politieke redenen. Rond 1080 werd er reeds een religieuze gemeenschap in Affligem gesticht. Kort nadien werd er een benedictijnenklooster opgericht. De abdij kon rekenen op de voortdurende steun van Brabant omwille van de strategische ligging op de grens met Vlaanderen, maar viel ook regelmatig ten prooi aan plunderingen. Op religieus vlak hingen het gebied en de abdij af van het bisdom Kamerijk en later van het bisdom Mechelen.¹⁰

De dorpskern van Hekelgem ontstond aan de bron van de Okeibeek, in de schaduw van een burchtcomplex van de heer van Hekelgem. De naam van het dorp doet een Frankische oorsprong vermoeden. Van de burcht is enkel een boerderijwoning, het zogenaamde Hof ter Saele, overgebleven. Deze situeert zich tussen de beide delen van het onderzoeksgebied (zie verder). De Sint-Michielskerk gaat vermoedelijk terug tot de 10de eeuw en deed waarschijnlijk dienst als villakerk

¹⁰Agentschap Onroerend Erfgoed 2017: Arrondissement Halle-Vilvoorde [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/126615> (geraadpleegd op 24 april 2018); Agentschap Onroerend Erfgoed 2018: Abdij van Affligem [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/38830> (geraadpleegd op 24 april 2018)

van de heren van Hekelgem.¹¹ Later deed ze dienst als parochiekerk en was ze afhankelijk van de abdij van Affligem. Hekelgem vormde samen met Essene één parochie tot het derde kwart van de 13de eeuw.¹²

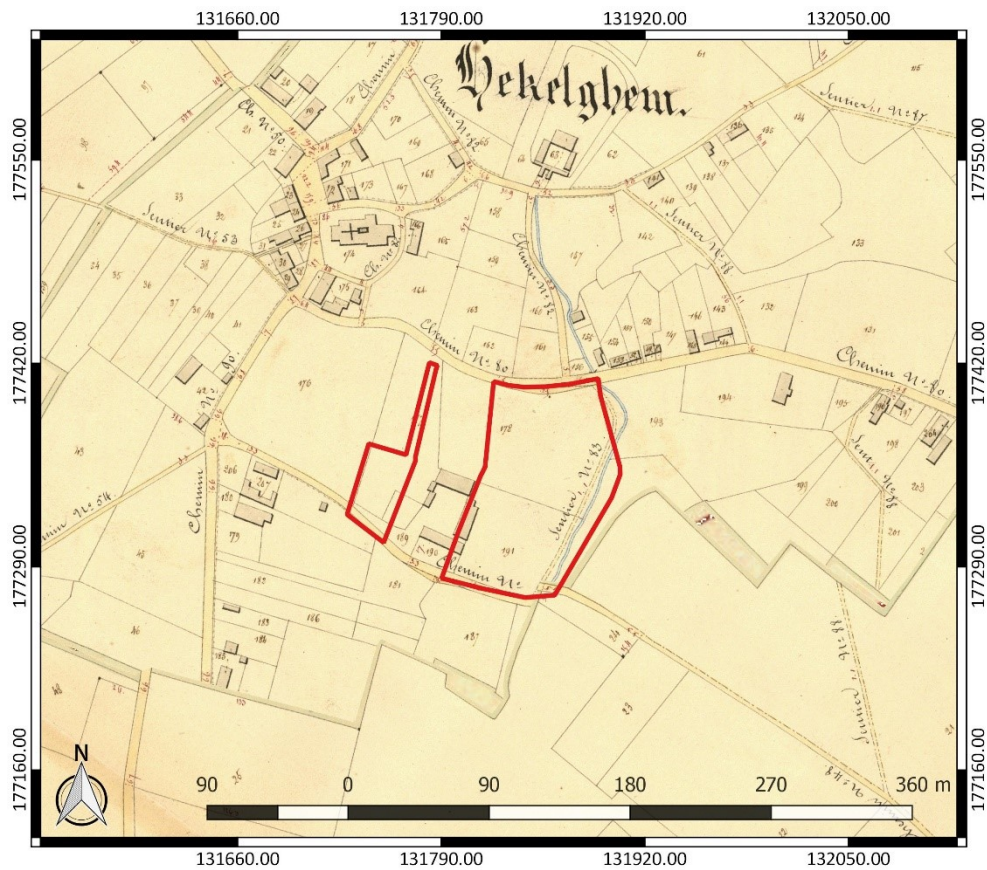
Op de Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden, opgemaakt op initiatief van graaf de Ferraris (1771-1778), is te zien dat het oostelijke deel van het onderzoeksgebied in gebruik is als grasland ten oosten van de Okeibeek en als boomgaard ten westen van de Okeibeek (Figuur 20). De Okeibeek stroomt door het onderzoeksgebied. In het zuidwesten van dit terrein zijn enkele gebouwen te bemerken. Het westelijke deel van het onderzoeksgebied is in gebruik als akkerland. In het uiterste noordwesten is bebouwing op te merken. De voorloper van de Diepestraat loopt door het zuiden van het onderzoeksgebied, maar dit is mogelijk het gevolg van een afwijking bij het georefereren van de kaart. Het terrein bevindt zich in de historische dorpskern van Hekelgem.

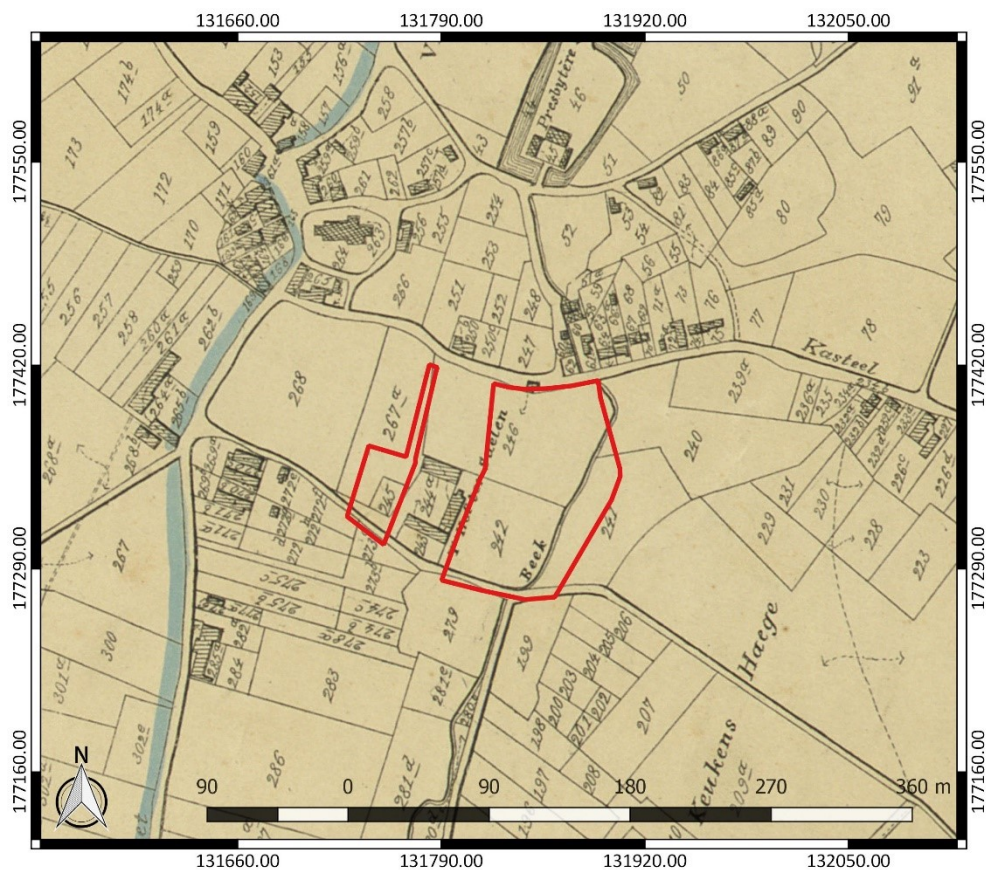
Figuur 20: Kabinetskaart der Oostenrijkse Nederlanden met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

¹¹ Toerisme Affligem 2012, 9

¹² Agentschap Onroerend Erfgoed 2018: Parochiekerk Sint-Michiels [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/38827> (geraadpleegd op 24 april 2018)

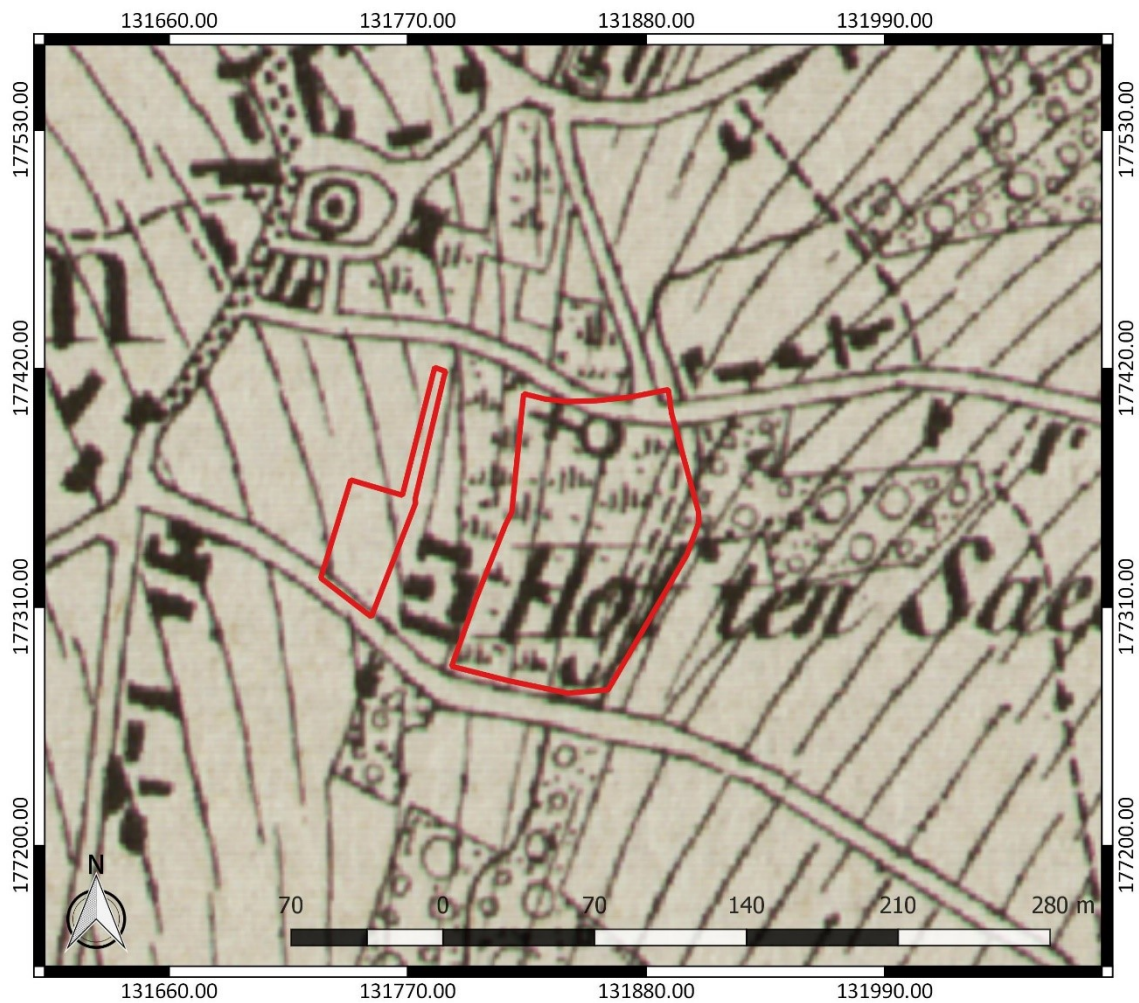

Figuur 21: Atlas der Buurtwegen met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

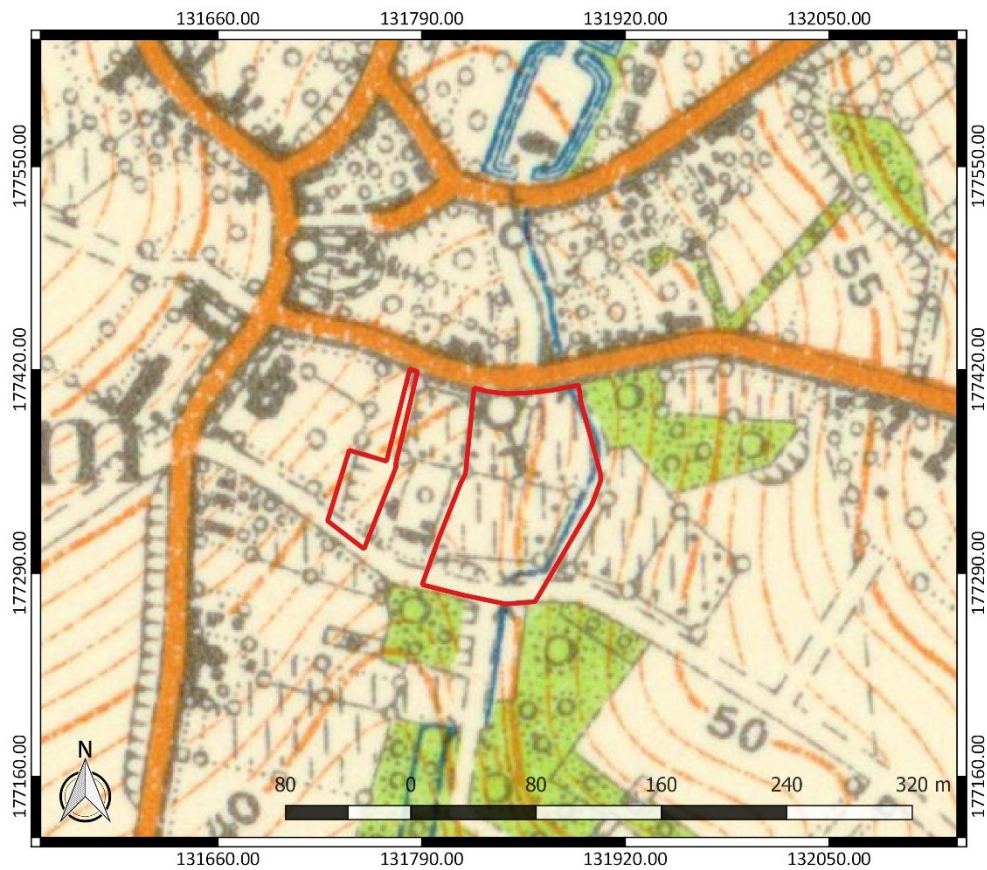

Figuur 22: Atlas cadastral parcellaire de la Belgique van Popp met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

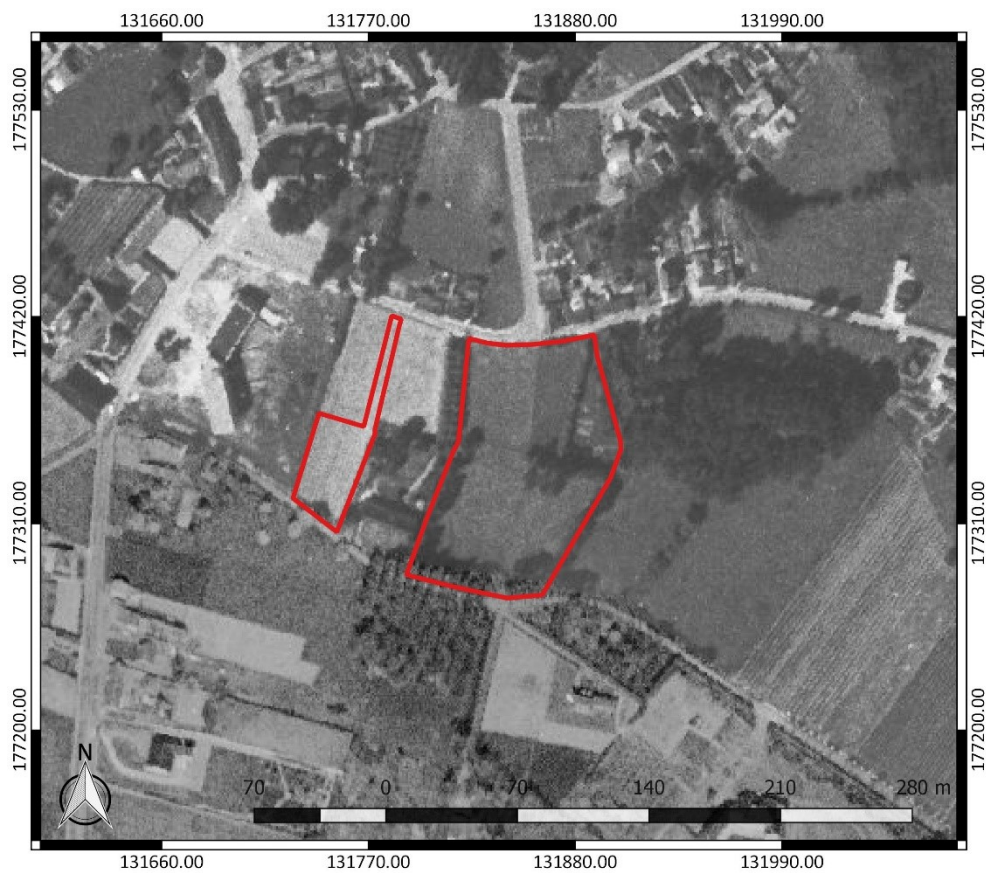
Op de Atlas der Buurtwegen (1841) is er nog steeds bebouwing te zien in het zuidwesten van het onderzoeksgebied (Figuur 21), maar de bewoning in het noordwesten is verdwenen. De beek situeert zich op deze kaart in het oosten van het onderzoeksgebied. Vermoedelijk was het terrein verder nog steeds in gebruik als akkerland en als grasland. Op de Atlas cadastral parcellaire de la Belgique van Popp (1842-1879) en de Vandermaelenkaart (1846-1854) is de bebouwing net buiten het onderzoeksgebied gesitueerd (Figuur 22-Figuur 23). Deze kaarten geven aan dat de gebouwen tot het Hof ter Saele of “Hof ten Saelen” behoren. Het oosten van het terrein bestond uit grasland en het westelijke uit akkerland. In het noorden is een kapelletje aangegeven. Op een topografische kaart uit 1930 (Figuur 24) is het kappelletje opnieuw weergegeven. In het oosten is nog steeds een beek te bemerken binnen het onderzoeksgebied. Verder is het terrein nog altijd in gebruik als akkerland.

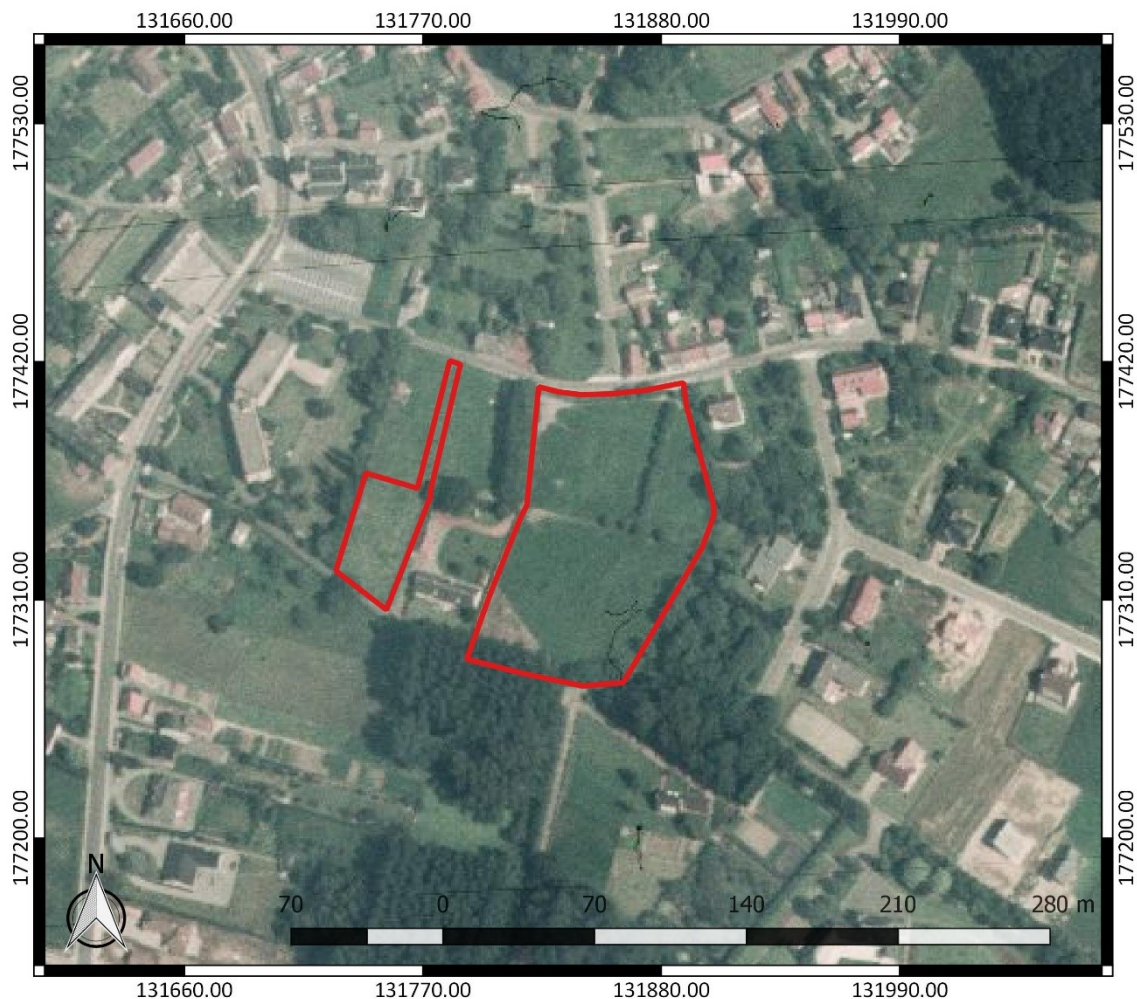
Figuur 23: Vandermaelenkaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Figuur 24: Topografische kaart uit 1930 met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.cartesius.be)

Figuur 25: Luchtfoto uit 1971 met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Figuur 26: Luchtfoto uit 1979-1990 met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Een luchtfoto uit 1971 (Figuur 25) toont dat het onderzoeksgebied uit akkerland en uit grasland bleef bestaan. Het terrein is onbebouwd. In de omgeving is de bebouwing enigszins uitgebreid. Het beeld van het onderzoeksgebied komt overeen met het beeld dat we zien op een luchtfoto uit 1979-1990 (Figuur 26) en op een recente luchtfoto (Figuur 11), behalve dat het noordwesten van het terrein vandaag de dag verhard is.

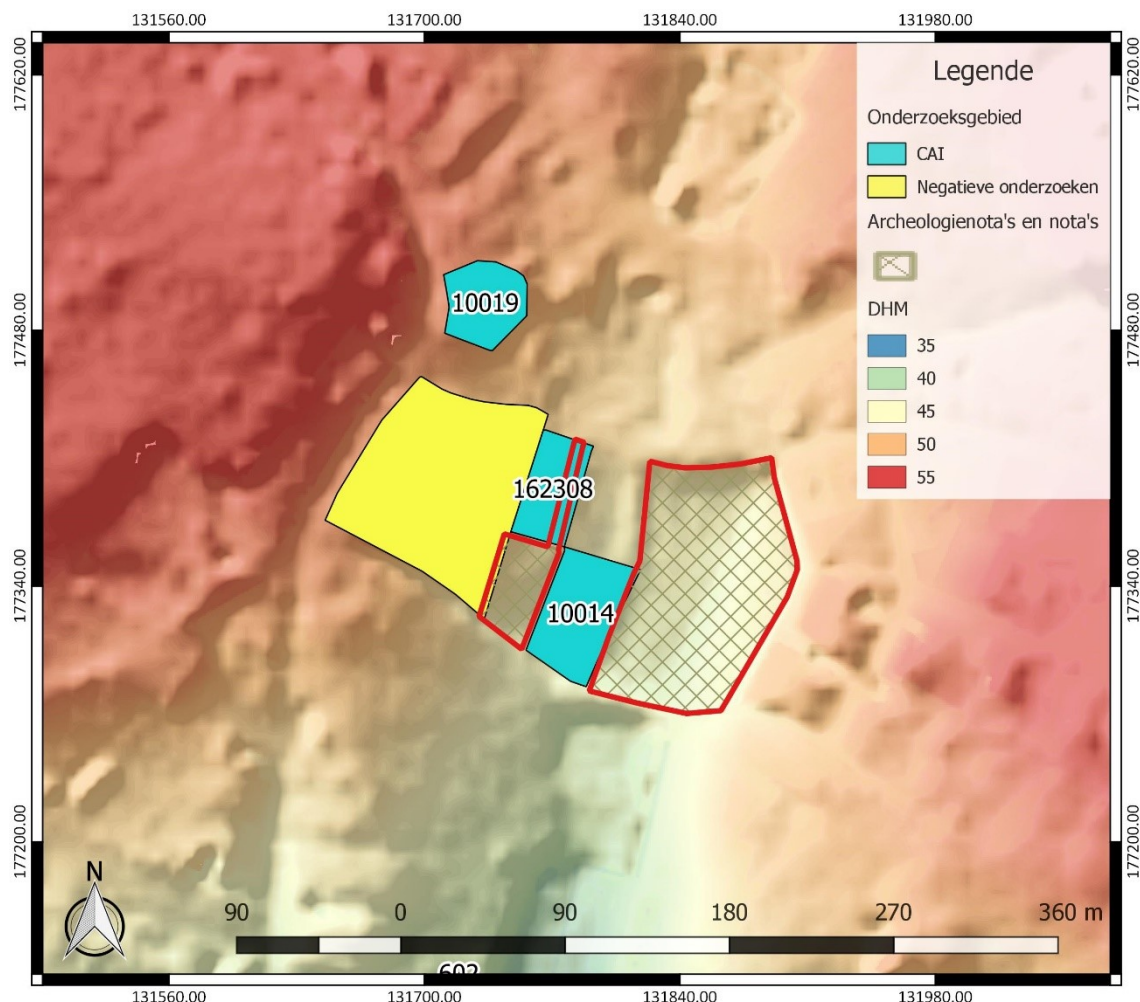
2.4.3 Het onderzochte gebied in zijn archeologisch kader

De Centrale Archeologische Inventaris (CAI) vermeldt een aantal locaties in de omgeving van het onderzoeksgebied waar archeologische resten gekend zijn (Figuur 27-Figuur 28). De in de nabijheid gelegen archeologische waarden en de locaties met een gelijkaardige landschappelijke ligging worden besproken. Ze zijn het relevantste om het archeologisch potentieel van het terrein in te schatten.

Het onderzoeksgebied bevindt zich zoals in hoofdstuk 2.2 reeds gezegd gedeeltelijk ter hoogte van een gekende archeologische vindplaats (CAI ID 162308). Er werden sporen van bewoning uit de volle middeleeuwen gevonden.

Zoals hierboven ook reeds vermeld werd, grenst het onderzoeksgebied aan het Hof ter Saele of Hof te Hekelgem (CAI ID 10014). Tijdens de volle middeleeuwen bestond het hof uit een motte met kasteel. Het maakte deel uit van de leenroerige bezittingen van de abdij van Affligem. In 1338, tijdens de oorlog tussen Vlaanderen en Brabant, werd het kasteel een eerste keer verwoest. Tijdens de

godsdienstoorlogen in de 16de eeuw gebeurde dit een tweede maal. Enkel het neerhof werd daarna heropgebouwd. Bij de heropbouw in 1643 werd onder meer gebruik gemaakt van afbraakmateriaal. In 1689 werd het neerhof opnieuw verwoest. Het werd hersteld en na de Franse Revolutie, in 1802, verkocht. In de loop van de 19de eeuw werden de bouwvallige hoevegebouwen gesloopt en werd het woonhuis aangepast. In 1862 bestond de motte nog als een kunstmatig aangelegde berg. Tegenwoordig rest enkel nog een boerenhuis.¹³

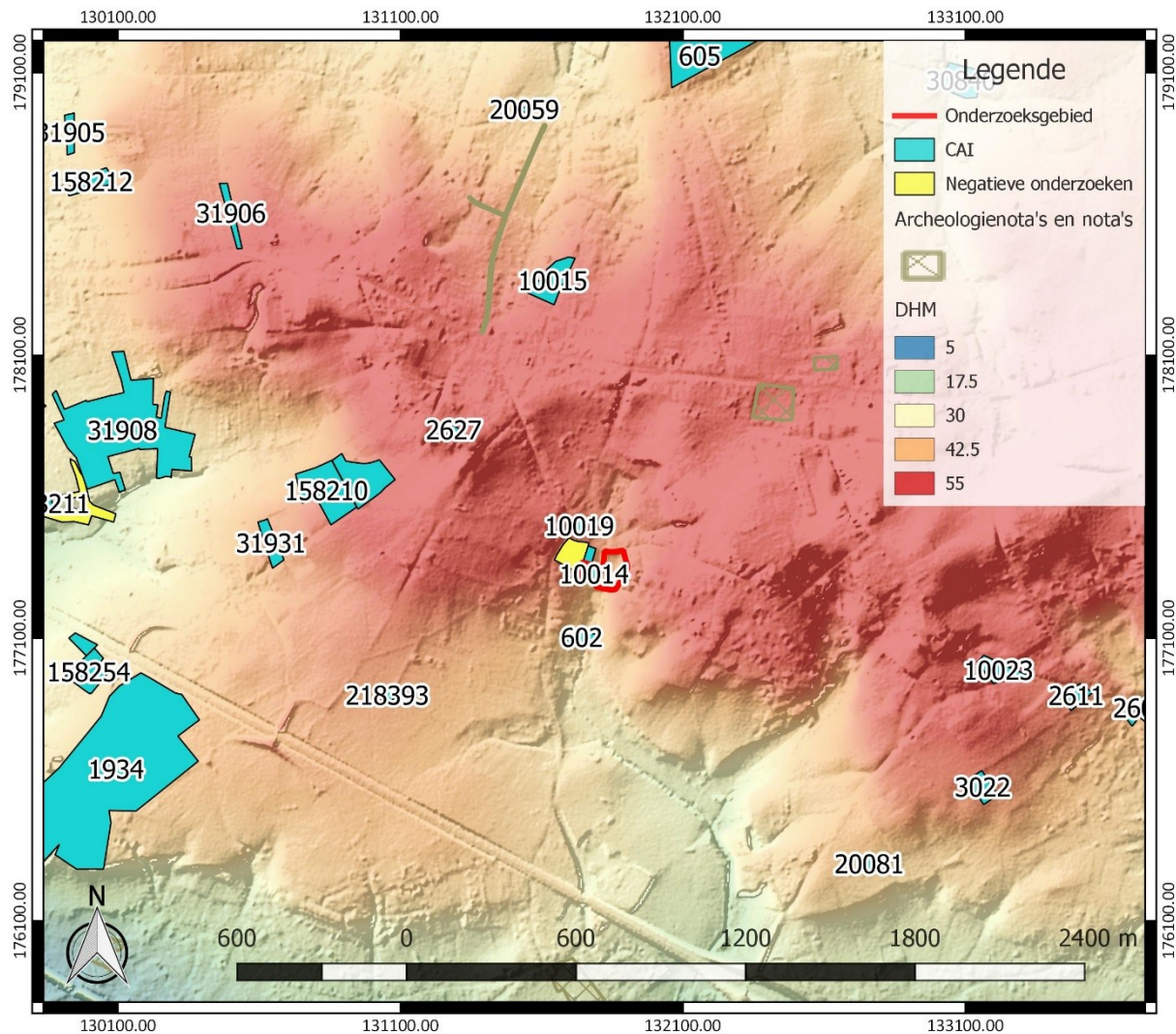

Figuur 27: Detailkaart Centrale Archeologische Inventaris met aanduiding van het onderzoeksgebied
(<https://geo.onroerenderfgoed.be/>), weergegeven op het DTM 1 m en Hillshade DHM 5 m

Ook de Sint-Michielskerk (CAI ID 10019) dateert uit de volle middeleeuwen. De huidige vorm van de kerk is het resultaat van verschillende bouwcampagnes en restauraties. De romaanse westtoren werd gebouwd in de 12de of aan het begin van de 13de eeuw. Het zuidelijk traptorentje werd vermoedelijk pas in de 19de eeuw toegevoegd. De vroeggotische middenbeuk is 13de-eeuws. Het transept is laatgotisch en het koor neogotisch. De verbrede neogotische zijbeuken met zijkapellen en de sacristieën dateren van 1917-1919.¹⁴

¹³ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 10014, Hof te Hekelgem (geraadpleegd op 24 april 2018); Agentschap Onroerend Erfgoed 2018: Hoeve Hof ter Saele of Hof te Hekelgem [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/38843> (geraadpleegd op 24 april 2018)

¹⁴ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 10019, Sint-Michielskerk (geraadpleegd op 24 april 2018); Agentschap Onroerend Erfgoed 2018: Parochiekerk Sint-Michiels [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/38827> (geraadpleegd op 24 april 2018)

Figuur 28: Overzichtskarta Centrale Archeologische Inventaris met aanduiding van het onderzoeksgebied
(<https://geo.onroerendergoed.be/>), weergegeven op het DTM 1 m en Hillshade DHM 5 m

In de ruimere omgeving gaan de resten terug tot in de steentijd. Aan de hand van veldprospectie werd ter hoogte van CAI ID 31906 lithisch materiaal uit het mesolithicum gevonden. Op locatie CAI ID 158212, CAI ID 31931, CAI ID 31905 en CAI ID 20059 kwam lithisch materiaal uit het neolithicum aan het licht.¹⁵ CAI ID 158210 en CAI ID 31932 (ten noordoosten van CAI ID 158210) leverden steentijdmateriaal op, zonder engere datering. Op de laatstgenoemde locatie werd tevens aardewerk en een hele reeks tegulae en imbrices uit de Romeinse tijd aangetroffen. In de omgeving werd ook lithisch materiaal uit de vroege bronstijd gevonden ter hoogte van de abdij van Affligem (CAI ID 605).¹⁶

¹⁵ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 31906, Brusselbaan (EMB 91), (geraadpleegd op 25 april 2018); Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 158212, Vinkenlaan (EMB 44), (geraadpleegd op 25 april 2018); Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 31931, Donkerstraat (EMB 23), (geraadpleegd op 25 april 2018); Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 31905, Fonteinbos (EMB 47), (geraadpleegd op 25 april 2018); Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 20059, Langestraat 189 (geraadpleegd op 25 april 2018)

¹⁶ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 158210, Donkerstraat (EMB 12, 13), (geraadpleegd op 25 april 2018); Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 31932, Donkerstraat (EMB 8,9,10), (geraadpleegd op 25 april 2018); Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 605, Abdij van Affligem (geraadpleegd op 25 april 2018)

Verder zijn er in de ruime omgeving resten uit de Romeinse tijd aangetroffen. Op vindplaats CAI ID 3022 werd Romeins afval en bouw materiaal, zoals dakpannen en witte steen, aangetroffen. Mogelijk bevond zich hier een Romeinse villa. Ter hoogte van CAI ID 20081 werd een bronzen fragment van een ruiterspoor uit de Romeinse tijd gevonden.¹⁷

Ook resten uit de middeleeuwen kwamen aan het licht in de omgeving. Bij een opgraving ter hoogte van de abdij van Affligem (CAI ID 605) werden resten van een Karolingische begraafplaats uit de vroege middeleeuwen gevonden, met duidelijke antropomorfe graven. De graven bevonden zich op ongelijke diepte en sommige graven lagen boven elkaar. Er werd ook een kinderskelet aangetroffen. Bij één skelet werd onder het bekken een pijlpunt van een kruisboog ontdekt. Verder werd onder meer een gelijkbenige bronzen mantelspeld (uit de 9de eeuw) en versierd dierlijk botmateriaal aangetroffen. Uit dezelfde periode werd een rechthoekige, compacte laag van vier op drie meter aangesneden. Rondom de rechthoek was een greppeltje gegraven. De resten van het klooster gaan terug tot de volle middeleeuwen. Zo werd onder meer de zijmuur van een voorganger van de kerk opgegraven. Uit de late middeleeuwen werd een keldertje gevonden, waarin zich kannen en een glazen drinkbeker uit de tweede helft van de 14de eeuw bevonden. Er kwamen ook enkele laatmiddeleeuwse munten aan het licht, waaronder een munt van Lodewijk II van Male (1346-1384), een rekenpenning van Jan II, abt van Affligem (1311-1313) en enkele zeer kleine zilveren munten in een recipiënt. Tot slot werden hier afvalkuilen uit de 16de eeuw aangetroffen, met talrijk scherven en dierlijk botmateriaal, bestaande uit rest- en halfproducten van botbewerking. De vondsten tonen aan dat binnen de abdijmuren activiteiten van beenbewerking plaatsvonden. Wie deze ambacht uitvoerde (een specialist onder de kloosterlingen of een rondreizend ambachtsman?) en wat het eindproduct ervan was, is onbekend.¹⁸

In Hekelgem was er naast het Hof ter Saele (of Hof te Hekelgem) nog een motte uit de volle middeleeuwen: het Zegershof (CAI ID 10015). In de 18de eeuw waren de wallen en kasteelheuvel nog zichtbaar. Tijdens de middeleeuwen bevonden zich ook enkele hoeves in de omgeving, onder meer op locatie CAI ID 602. Het Hof te Belle of Hof 't Forsijn (CAI ID 10023) dateert uit de late middeleeuwen. Het was een voormalige afhankelijkheid van Affligem.¹⁹

In de ruimere omgeving zijn ook resten uit de nieuwe tijd aanwezig. Het Ankerhof of Brouwerij Wambacq (CAI ID 2611) dateert uit de 17de eeuw. De oudste vermelding gaat terug tot in deze periode. De hoeve werd verwoest door Franse legers en volledig heropgebouwd in 1702. In de 19de en 20ste eeuw werd het gebouwencomplex gemoderniseerd. De Oude Molen (CAI ID 2627) gaat minstens terug tot in de 18de eeuw. De oorspronkelijke houten molen werd in 1785 vervangen door een nieuwe molen. Deze windmolen werd gerestaureerd in 1957-58. Het molenaarshuis is inmiddels gesloopt.²⁰

¹⁷Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 3022, Moortel I (geraadpleegd op 25 april 2018); Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 20081, Moortel II (geraadpleegd op 25 april 2018)

¹⁸Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 605, Abdij van Affligem (geraadpleegd op 25 april 2018)

¹⁹Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 10015, Zegershof (geraadpleegd op 25 april 2018); Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 602, Hekelgem 1 (geraadpleegd op 24 april 2018); Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 10023, Hof te Belle (geraadpleegd op 25 april 2018)

²⁰Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 2611, Ankerhof (geraadpleegd op 25 april 2018); Agentschap Onroerend Erfgoed 2017: Hoeve Ankerhof [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/38820> (geraadpleegd op 25 april 2018); Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 2627, Oude Molen (geraadpleegd op 25 april 2018); Agentschap Onroerend Erfgoed 2018: Windmolen De Oude Molen [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/38850> (geraadpleegd op 25 april 2018)

Ten slotte zijn er in de omgeving ook metaaldetectievondsten uit de nieuwe en de nieuwste tijd te vermelden langs de Buikouterbaan (CAI ID 218393). Het gaat om drie musketkogels en een gesp uit de nieuwe tijd en negen munten uit de nieuwste tijd.²¹

Andere gekende archeologische waarden in de omgeving van het onderzoeksgebied bevinden zich al op vrij grote afstand ten opzichte van het onderzoeksgebied of kennen een verschillende landschappelijke ligging. Ze zijn weinig relevant om het archeologisch potentieel van het terrein in te schatten. Daarom worden ze hier niet nader toegelicht.

2.4.4 Interpretatie van het onderzochte gebied en synthese

Na uitvoering van het bureauonderzoek kunnen de onderzoeksvragen die vooropgesteld werden, beantwoord worden.

Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologisch potentieel van het terrein? Wat is de landschapshistoriek en de gebruiksevolutie van het terrein?

Op basis van de gegevens uit het bureauonderzoek blijkt het onderzoeksgebied archeologisch potentieel te kennen. De ligging in een beekvallei die zich ingesneden heeft in een verhevenheid en gekende archeologische waarden uit de steentijd, de Romeinse periode, de middeleeuwen en de nieuwe/nieuwste tijd in de omgeving, maken dat waardevolle archeologische resten uit deze periodes mogelijk kunnen voorkomen binnen het onderzoeksgebied. Het Hof ter Saele, dat teruggaat op een motte met een kasteel, bevond zich pal tussen de twee percelen van het onderzoeksgebied. Direct ten noorden van het westelijke perceel en ter hoogte van de weg die hier voorzien wordt, werden sporenclusters uit de volle middeleeuwen aangetroffen, waarvan enkele paalkuilen wel op lijn leken te liggen, maar waar geen duidelijke gebouwplattegrond in kon herkend worden.

Het aanpalende negatieve onderzoek ten westen van het onderzoeksgebied, dat een zone omvat die ook is aangeduid als gebied waar geen archeologie te verwachten valt, werd aangeduid op basis van de aanwezigheid van verstoorte gronden, onder andere door ontginningen, en omwille van de aanwezigheid van onderkelderde gebouwen, die het bodemarchief zodanig verstoord hebben dat er geen archeologische resten meer te verwachten zijn. Ze hebben geen betrekking op de percelen van het onderzoeksgebied.

De historische kaarten suggereren dat er zich mogelijk nog bebouwing heeft bevonden in de zuidwestelijke hoek van het grootste perceel van het onderzoeksgebied. Het gaat om de gebouwen van het Hof ter Saele, maar mogelijk bevinden ze zich net tussen de twee percelen in. De tuin van het hof blijkt op basis van historische kaarten echter wel door te lopen tot tegen het oorspronkelijke verloop van de beek. Er dient sterk rekening gehouden te worden met de mogelijkheid van waardevolle archeologische resten die te relateren zijn aan de motte die teruggaat tot de volle middeleeuwen binnen het onderzoeksgebied.

Uit historische kaarten en luchtfoto's blijkt dat het terrein sinds de 18de eeuw in gebruik geweest is als akkerland, grasland en/of boomgaard. Op basis daarvan zijn weinig verstoringen van het bodemarchief te verwachten binnen het onderzoeksgebied.

²¹ Centrale Archeologische Inventaris, CAI ID 218393, Buikouterbaan (geraadpleegd op 25 april 2018)

Wat is de impact van de geplande werken?

Binnen het volledige onderzoeksgebied worden werken gepland. De voornaamste werken omvatten de bouw van assistentiewoningen en de aanleg van wegenis en een publieke parking. Daarnaast wordt er ook nog gewerkt aan omgevingsaanleg, met de aanplanting van bomen en mogelijk nog andere bodem verstorende ingrepen. Van verschillende bodemingrepen ligt de precieze verstoringsdiepte niet vast. Ook dient in acht genomen te worden dat de geplande werken compactie van de bodem zullen veroorzaken buiten de zones waar de eigenlijke werken voorzien worden. Dit doet besluiten dat binnen het volledige onderzoeksgebied het bodemarchief bedreigd is.

2.4.5 Afweging noodzaak verder vooronderzoek

Het bureauonderzoek toont aan dat het onderzoeksgebied archeologisch potentieel kent. Er is een algemene verwachting naar waardevolle archeologische resten uit de steentijd, de Romeinse tijd, de middeleeuwen en de nieuwe tijd, maar ook resten uit de metaaltijden zijn niet uit te sluiten binnen het onderzoeksgebied. Er is ook sprake van een verhoogde verwachting naar de aanwezigheid van waardevolle archeologische sporen uit de volle middeleeuwen, die gerelateerd zijn aan de motte waarop het Hof ter Saele teruggaat. Het Hof ter Saele is gesitueerd tussen beide delen van het onderzoeksgebied. Ook sporen die te relateren zijn aan het Hof ter Saele zelf en aan de kapel die zich in het noorden van het onderzoeksgebied bevond, zijn te verwachten. Verder zijn de resten van een beekvallei te verwachten, die centraal over het grootse perceel van het onderzoeksgebied liep en waarvan de loop in de tweede helft van de 18de of de eerste helft van de 19de eeuw gewijzigd is. Op basis van de gebruiksevolutie van het terrein die we kunnen reconstrueren aan de hand van historische kaarten en luchtfoto's verwachten we een goed bewaard bodemarchief. Het noordwesten van het onderzoeksgebied is in het verleden echter reeds onderzocht en is nu aangeduid als GGA zone. Verder vooronderzoek van deze zone kent slechts een laag potentieel op kennisvermeerdering. Gezien het archeologisch potentieel van het terrein en de negatieve impact van de geplande werken is bijkomend archeologisch vooronderzoek nodig in een zone van 12289 m² (Figuur 29).

Figuur 29: Zone voor verder vooronderzoek, weergegeven op het GRB (www.geopunt.be)

Voor de uitvoering van het verdere vooronderzoek wegen we verschillende onderzoeksmethodes af. Geofysisch onderzoek is niet aangewezen omdat dit geen gegevens over de chronologie van de eventueel gedetecteerde fenomenen kan opleveren. Veldkartering is niet mogelijk binnen het onderzoeksgebied, omdat het volledige terrein in gebruik is als grasland. Landschappelijk booronderzoek zou wel relevant kunnen zijn om de bewaringstoestand van de bodem en het potentieel op steentijd artefactensites in te schatten. Het beperkte ruimtelijke inzicht van een booronderzoek bemoeilijkt wel de identificatie en stratigrafische interpretatie van eventueel aanwezig colluvium. Daarom wordt een combinatie voorgesteld met landschappelijke profielputten ter verificatie van de landschappelijke boringen. Op die manier kunnen de landschappelijke boringen beter geïnterpreteerd worden. Afhankelijk van het potentieel op steentijd artefactensites is mogelijk bijkomend booronderzoek nodig. Tot slot dient ook een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd te worden om na te gaan of binnen het onderzoeksgebied relevante archeologische sporen aanwezig zijn. Deze onderzoekstechniek biedt daarvoor voldoende ruimtelijk inzicht en is geschikt omdat een site zonder complexe verticale stratigrafie verwacht wordt.

3 Samenvatting

Het bureauonderzoek toont aan dat het onderzoeksgebied archeologisch potentieel kent. Er is een algemene verwachting naar waardevolle archeologische resten uit de steentijd, de Romeinse tijd, de middeleeuwen en de nieuwe tijd, maar ook resten uit de metaaltijden zijn niet uit te sluiten binnen het onderzoeksgebied. Er is ook sprake van een verhoogde verwachting naar de aanwezigheid van waardevolle archeologische sporen uit de volle middeleeuwen, die gerelateerd zijn aan de motte waarop het Hof ter Saele teruggaat. Het Hof ter Saele is gesitueerd tussen beide delen van het onderzoeksgebied. Ook sporen die te relateren zijn aan het Hof ter Saele zelf en aan de kapel die zich in het noorden van het onderzoeksgebied bevond, zijn te verwachten. Verder zijn de resten van een beekvallei te verwachten, die centraal over het grootse perceel van het onderzoeksgebied liep en waarvan de loop in de tweede helft van de 18de of de eerste helft van de 19de eeuw gewijzigd is. Op basis van de gebruiksevolutie van het terrein die we kunnen reconstrueren aan de hand van historische kaarten en luchtfoto's verwachten we een goed bewaard bodemarchief. Het noordwesten van het onderzoeksgebied is in het verleden echter reeds onderzocht en is nu aangeduid als GGA zone. Verder vooronderzoek van deze zone kent slechts een laag potentieel op kennisvermeerdering. Gezien het archeologisch potentieel van het terrein en de negatieve impact van de geplande werken is bijkomend archeologisch vooronderzoek nodig in een zone van 12289 m².

4 Bibliografie

4.1 Publicaties

Claessens, L./R. Ferket, 2018: *Archeologienota Hekelgem (Affligem) – Diepestraat*, Temse (Rapporten All-Archeo bvba 683).

Louis, A., 1957: *Bodemkaart van België. Verklarende tekst bij het kaartblad Asse 87 W*, Brussel.

Schroyen, K./P. Buffel/J. Matthijs, 2003: *Toelichting bij de Quartairgeologische kaart. Kaartblad 31-39 Brussel-Nijvel*, Brussel.

Toerisme Affligem 2012: *Affligem. Voortuin van het Pajottenland*, Affligem.

Vander Ginst, V./M. Smeets, 2015: *Archeo-rapport 295 Het archeologisch onderzoek aan de Bellestraat te Affligem*, Kessel-Lo.

4.2 Websites

Cartesius (2019)
<https://www.cartesius.be>

Centrale Archeologische Inventaris (2018)
<https://cai.onroenderfgoed.be>

Databank ondergrond Vlaanderen (2019)
<http://dov.vlaanderen.be>

Geoportaal Onroerend Erfgoed (2019)
<https://geo.onroenderfgoed.be/>

Geopunt Vlaanderen (2019)
<http://www.geopunt.be/>

Inventaris Onroerend Erfgoed (2018)
<https://inventaris.onroenderfgoed.be>

Onderzoeksbalans Onroerend Erfgoed Vlaanderen (2018)
<https://www.onderzoeksbalans.be>

5 Bijlagen

5.1 Archeologische periodes

